شهري

شهري براءِ بهتر ماحول

جولاءِ کان ڊسمبر 2022ع

CITIZENS FOR A BETTER ENVIRONMENT

ان ۾ ڪو به شڪ ناهي ته شهرين جو هڪ ننڍڙو طبقو جيڪو شعور رکندڙ آهي اهو يقينن دنيا کي بدلي سگهي ٿو.
مارگريٽ ميڊ

ڪراچي جا پارڪ- سرنگهه جي آخري ڪنڊ ۾ روشني آهي، پر ان جي سار سنڀال ڪاميابي جو عنصر آهي!

امر علي پاٽي - حرا فضل

ڪراچي جي سمورن پارڪن جنهن جي ايراضي جو ڪاٿو هڪ اڳڪڙ ڪان وڌيڪ آهي، جيڪا ڪراچي ميٽرو پوليٽن ڪارپوريشن (ڪي ايم سي) جي دائري ۾ آهي انهن پارڪن جو اختيار پبلڪ ٽرسٽ نظريي تحت ڪي ايم سي وٽ ڏنو ويو آهي، جنهن جو مقصد اهو آهي ته ڪيترن ئي قدرتي وسيلن جي مفادن سميت ايندڙ نسلن لاءِ محفوظ بڻائڻ آهي ته جيئن اهي انهن مان فائدو حاصل ڪري سگهن.

ڪي ايم سي ويب سائيٽ مطابق انهيءَ ڪاتي ڪي ايم سي وٽ 46 پارڪس ۽ 831.18 ايڪڙ ايراضي جي ذميواري آهي.

ڪيترن سالن دوران ڪي ايم سي پارڪن جي سار سنڀال ناهي لئي ۽ ساوڪ سان ڀرپور پارڪن تي حد دخليون ڪيون ويون آهن يا لاوارث حالت ۾ موجود آهن. پارڪ عام مفادن جي لاءِ ناقابل استعمال ٿي ويا آهن. 130 ايڪڙ تي پکڙيل باغ ابن ۽ جهانگير ڪوٺاري پارڪ ڪنهن وقت ڪراچي ۾ "شو پيس" طور موجود هئا، پر اڄ ڪلهه اهي نظر انداز ٿيل آهن. پارڪن جي جوڙاري حفاظتي پٽ ڊهي پيون آهن. لائيٽس غير فعال آهن ۽ چوڙ ۽ گل، ٻوٽا سان لاڳاپيل اهو تصور ڪيو ويو وڃي ته اهي پيدا ئي ناهن ٿيا. ان لاءِ هي پارڪ هاڻي رڳو ڪچري جي ڍير جيان ويران بڻجي منشيات استعمال ڪندڙن جي رهائش گاهه بڻجي ويا آهن. پارڪ کي

ڀهريون پيرو 2007ع ۾ ۽ پوءِ 2019ع ۾ تيار ڪيو ويو هو پر لکين روپين جي سيڙپڪاري ڪرڻ باوجود لاڳاپيل کاتي جي آفيسرن ۽ عملي پارن پارڪ کي برقرار رکڻ ۾ ڪابہ زحمت گوارا ناهي ڪئي ۽ وٺي. شايد پارڪ جي عملي جي گهٽتائي آهي، جڏهن ته جيڪي ملازم هئي مقرر ٿيل آهن، اهي خوردبين سان به نظر نہ ٿا اچن. ڊائريڪٽر پارڪس پاران غير فعال پارڪن جو اهم سبب فنڊن جي گهٽتائي قرار ڏنو پيو وڃي.

ٺيڪ ڏيندڙن جي ڪروڙين روپين جي رقم پارڪ بڻائڻ لاءِ خرچ ڪرڻ ۽ ان جي سار سنڀال نہ ڪرڻ سخت غفلت ۽ بلڪل غلط عمل آهي.

طاقت جو غلط استعمال

گلشن اقبال ۾ موجود 52 ايڪڙن تي موجود علا دين پارڪ شاپنگ مال ۽ پوليس اينڊ ڪلب پاران حد دخليون ڪيون ويون آهن. 14.06.2021 تي جسٽس گلزار احمد پاران ڏنل عدالتي فيصلي تحت معزز عدالت پاران حڪم ڏنو ويو تہ "الہ دين پارڪ کي اصلي حالت ۾ آندو وڃي، جنهن جو اصل منصوبو بڻايو ويو هو". سپريم ڪورٽ پاران ڪي ايم سي جي منتظمين کي پنهنجي فيصلي تي عمل ڪرڻ لاءِ ڪيترن ئي نوٽيسن کان پوءِ ڪي ايم سي پاران گڏريل سال پارڪ کي اصلي حالت ۾ آندو ويو هو.

اندريان صفحا

ڪنڊا فقير: غلط فهمي... 06
ترقي جو جنون... 09
بحالي
ڪراچي پنڪ بس هلندي...... 16
غير قانوني پلاٽن جي ڪهاڻي.... 18

شهري

R-88- بلاڪ 2، پي اي سي ايڇ ايس،
ڪراچي 75400- پاڪستان
ٽيليفون/فيڪس: 46 06 53 34-21-92+
E-mail: info@shehri.org
Url: www.shehri.org

ادارتي مشاورت: شهري-سي بي اي ٽيم
ادارتي اسسٽنٽ: حوا فضل

انتظامي ڪميٽي:

چيئرپرسن: سمير حامد ڏوڊهي
وائيس چيئرمين: سليقه انور
جنرل سيڪريٽري: امبر علي ڀائي
خزانچي: عامره جاويد
ميمبر: دانش آذر زوبي، محمد علي رشيد ۽ انجينئر پرويز صادق

باني ميمبر:

مسٽر خالد ندوي، بيريسٽر قاضي فائز عيسيٰ، حميرا رحمان، دانش آذر زوبي، نويد حسين، بيريسٽر زين شيخ ۽ قيصر بنگالي

شهري اسٽاف:

ڪوآرڊينيٽر: سرور خالد
اسسٽنٽ ڪوآرڊينيٽر: محمد ريحان اشرف
اڪائونٽ ڪنسلٽنٽ: عرفان شاهه
آفيس اسسٽنٽ: محمد ظاهر
آفيس بواءِ: خورشيد احمد

قلمڪارن لاءِ هدايتون:

اوهان پڻ "شهري" لاءِ لکي سگهو ٿا. هن سلسلي ۾ معلومات لاءِ "شهري" جي آفيس سان رابطو قائم ڪريو. ايڊيٽر/ادارتي عملي جو هن خبر نامي ۾ شايع ٿيڻ وارن مضمونن سان متفق هئڻ ضروري نه آهي.

Production:
SAUDAGAR ENTERPRISES
Web: www.saudagar.com.pk
Ph: 021-34152970
Cell: 0333-2276331

مالي تعاون: فريڊرڪ نرمان فائونڊيشن

ان هوندي، ڪراچي ۾ 19 جنوري 2023 تي منعقد ٿيل هڪ اجلاس ۾ صوبائي وزير براءِ ٽرانس جناب شرجيل ميمڻ چيو ته ڪي ايم سي پاران الهه دين پارڪ جي زمين جو هڪ ٽڪرو ڪراچي ٽرانس بس ڊيپو ۽ بيو گيس پلانٽ جي تعمير لاءِ ڏنو ويو آهي.

ڪي ايم سي کي پارڪ جي زمين جو هڪ ٽڪرو به ڏيڻ جو ڪو به اختيار حاصل ناهي. ان جو ڏاتري اختيار رڳو پارڪ جي سارسنڀال ۽ ترقي تائين محدود آهي. ڪي ڊي اي آرڊر رول 5 جي تحت اهو واضح طور تي لکيل آهي ته انهن پارڪن جي زمين جي منتقلي ڪنهن به صورت ۾ نه ٿي ڪري سگهجي.

بايو گيس پلانٽ تيار ڪرڻ جيڪو هڪ ڏماڪي، ساهه گهٽجڻ ۽ هائڊروجن سلفائيڊز جو سبب بڻجي سگهي ٿو پارڪ جي ويجهو ۽ شهري علائقن ۾ شهرين جي گنجان علائقن ۾ هوا جي تسلسل ۾ رڪاوٽ

جو سبب بڻجي سگهي ٿو ۽ اهو عمل غير قانوني آهي ان جو حل مينٽيننس آهي

ڪي ايم سي پارڪن جي سار سنڀال لهڻ ۾ پنهنجي ڪارڪردگي ڏيکارڻ ۾ ناڪام ثابت ٿيو آهي. جنهن جي نتيجي ۾ پارڪن جي ترقي لاءِ ٽيڪس ڏيندڙن جي ڪروڙين روپين جي جهجهي رقم ضايع ٿي رهي آهي. ڪراچي ۾ پارڪس شهري قائد جي شهرين لاءِ نهايت ضروري آهن. جيڪا نه ڪيس آڪسيجن مهيا ٿيڻ، آلودگي کان نجات رڳو انهن ئي ساوڪ سان ڀرپور پارڪن جي ڪري ئي ممڪن آهي. ان لاءِ ضروري آهي ته حڪومت انهن سمورن پارڪن جي ساوڪ کي برقرار رکڻ سميت انهن جي حفاظت لاءِ ڪجهه بهتر قدم کڻي.

انهن پارڪن کي برقرار رکڻ لاءِ شهري احساس ۽ ڪميونٽي خدمتن جي حت ڪميونٽي/ڪي ايم سي جي شراڪت داري پڻ ضروري آهي.

اهو سڀ جوڙ کان پوءِ، سرنگ جي آخر ۾ روشني آهي!!! ڪجهه بهتر ڪم به ٿيڻ گهرجن

ڪڏني هل جي مثال وٺون

شهري-بهتر ماحول لاءِ شهري پاران عدالت جو رخ ڪيو ويو ۽ ڪڏني هل جي اڪثر مداخلين کي هٽائڻ ۾ ڪامياب ٿي ويس جنهن جي نتيجي ۾ هي پارڪ اڄ هڪ ساوڪ سان ڀرپور خوبصورت شهري بيلي جي شڪل ۾ موجود آهي.

ڪي ايم سي پاران تازو ڪڏني هل پارڪ ۾ هڪ خوبصورت آبشار پڻ ٺاهيو ويو آهي.

ڪڏني هل پارڪ

ڪڏني هل پارڪ

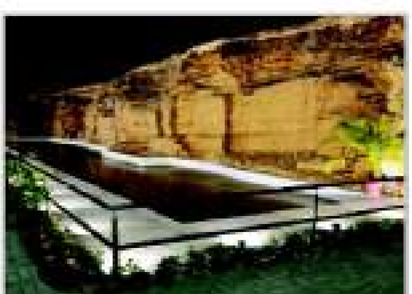
ڪڏني هل پارڪ

جنگلي پکين جي نسلي واڌ ۽ انهن کي هتي پارڪ ۾ اچڻ لاءِ، راغب ڪرڻ لاءِ، پکين جا پڃرا بڻائڻ جو منصوبو جاري آهي.

ڪيترن ئي شهرين پڻ اڻ ٿڪ ڪوشش وسيلي آفيسرن جي سهڪار سان پنهنجن علائقن ۾ پارڪ تيار ڪيا آهن. جيڪا ڳالهه تمام گهڻي تعريف جوڳي آهي.

جنهن جو مثال اهو آهي ته باٿ آءِ لينڊ پارڪ جيڪو 17 هين گهٽي ۾ موجود آهي، انهيءَ پارڪ ۾ ٽوڙ ڦوڙ ڪئي وئي هئي ۽ اهو خراب حالت ۾ هيو چاڪاڻ ته ڪي ايم سي پاران نه جاچ ڪرڻ سبب جي ڪري اتي موجود حفاظتي گارڊ ۽ باغائي کي واپس گهرائي ورتو هو.

باٿ آءِ لينڊ جي رهاڪن سليقه انور پاران هڪ سال جي مهم جوئي ڪرڻ کان پوءِ ڪراچي جي مشهور يونيورسٽي جي شاگردن جي هڪ گروپ جي مدد سان علائقي جي ماحول، رهندڙن جي ضرورتن ۽ ڪچي آبادي جو مطالعو ڪري انهيءَ معاملي بابت وڌيڪ ڄاڻ حاصل ڪئي.

جنهن جي نتيجي ۾ پارڪ جي ترتيب سان گڏو گڏ پارڪ سان لاڳاپيل هڪ رپورٽ پڻ سامهون آئي. هن پنهنجي رپورٽ کي ايم سي آفيسرن کي پيش ڪئي ۽ هڪڙي ڪاپي اڳوڻي يوسي ناظم ۽ پاڪستان پيپلزپارٽي جي سينئر اڳواڻ جناب نجمي عالم کي پڻ ڏني.

جناب نجمي عالم پاران اڳ پراڻي ڪئي ۽ پارڪ جي ٻيهر تعمير جو فيصلو ڪيو هو ان لاءِ مخصوص ڪيل فنڊز حاصل ڪرڻ ۽ ڪاميابي سان پارڪ ٺاهڻ هن وقت سوسائٽي جي مئنيجنگ ڪميٽي سليڪا انور جي اڳواڻي سان گڏ انهيءَ پارڪ جي سار سنڀال جا فرض انجام ڏئي رهي آهي.

پارڪ تعمير کان پوءِ

پهرئين: تعمير کان اڳ پارڪ جي حالت

ٻيهر تعمير کان پوءِ پارڪ جي حالت

تعمير کان پوءِ پارڪ

پارڪ جي افتتاح ٿيڻ کان پوءِ سوسائٽي جي رهاڪن انهيءَ پارڪ مان ڀرپور فائدو حاصل ڪيو آهي. شهري فجر جي نماز کان پوءِ اتي تفريح لاءِ ايندا آهن. ان کان پوءِ شام جي وقت پارڪ ۾ ٻارڙن ۽ عورتن کي گڏيل طور تي ڪيڏن ٿا. جنهن ماحول کي ڏسي سوسائٽي جا رهاڪو تمام گهڻو خوش ٿيا آهن. پارڪ تي خوبصورت منظر ڏسي سگهجن ٿا. ۽ مرد شهري هوا مان مزو وٺندا رهندا آهن. جڏهن ته پارڪ جي محفوظ ماحول ۾ عورتون، ٻارڙا، بزرگ شهري چهل قدمي ڪندا رهن ٿا. پارڪ جي لاءِ گارڊ حڪومت مهيا ڪيا آهن. ۽ باغبان جي پگهار ڪي ايم سي ادا ڪري ٿي.

پهريون: پارڪ جي ٻيهر تعمير کان اڳ مالي (باغبان) جو ڪمرو

بعد: پارڪ کي ٻيهر تيار ڪرڻ پوءِ مالهي جو ڪمرو

فروٽن ۽ ڇانوَ وارا وڻ هاڻي بهار ۽ گرم موسم جي اچڻ سان گڏو گڏ بهتر واڌ ويجهه ڪن ٿا. باغ ۾ سبزين جو هڪڙو ننڍڙو حصو پڻ موجود آهي. جنهن جو ڪم جاري آهي. ڪي اي سي ايچ ايس ۾ شهري سان تعلق رکندڙ مسز عامره جاويد جي اڻ ٿڪ ڪوشش وسيلي هڪ بهتر پارڪ مڪمل ٿيو.

هي هڪ قائم ٿيل پارڪ آهي. جنهن پرپاسي جا رهاڪو ماڻهو باقائدگي سان

ڪي اي سي ايچ ايس، عورتن جو پارڪ

ڪي اي سي ايچ ايس، عورتن جو پارڪ

حالي روڊ جي رهاڪن جو هڪ بيو بهتر ڪم اهو آهي ته انهن بي اي سي ايڇ ايس روڊ جي ميدان تي وڻن سان لاڳاپيل وٺڪري ڪئي آهي. اڄوڪي دور ۾ روڊ جا ميدان گهڻي اهميت رکن ٿا. اسان جي ملڪ ۾ گلوبل وارمنگ سمورن سببن سان گڏ اسان جي دروازي کي کڙڪائي رهيو آهي. ميدان سڙڪ جي خوبصورتي ۽ زمين جي تزعين جو هڪ موقعو مهيا ڪري ٿو. جنهن ۾ گهڻن بوٽن سميت ٻين وڻن جا قسم رستي سان لڳايا ويا آهن.

ماحول کي خوبصورت بڻائڻ سان گڏوگڏ اهي بوٽا گاڏين مان خارج ٿيندڙ ڪاربن ڊاءِ آڪسائيڊ کي پڻ جذب ڪرڻ جي صلاحيت رکن ٿا اهي ماحول ۾ ٿڌي ڇانوَ جي فراهمي ۾ پڻ مددگار ثابت ٿيندا آهن. اهڙي طرح سان شهر ۾ غير معمولي گرمي جي درجه حرارت جي اثرن کي گهٽ ڪري موسم ۾ تبديلي آڻن ٿا.

سڙڪ جي وچ ۾ وڻ خوبصورتي ۽ سڪون جو سبب بڻجن ٿا.

حالي روڊ، بلاڪ 2، بي اي سي ايڇ ايس.

ڊپٽي ڪمشنر سينٽرل جناب طحہٰ سليم پاران پنهنجي دائري اختيار ۾ ايندڙ سمورن پارڪن جي نئين سر تعمير ڪئي آهي ۽ انهن جي سار سنڀال پڻ ڪئي پئي وڃي. ڪاميابي سان لاڳاپيل اها ڪهاڻي ثابت ڪري ٿي ته جتي خواهش هجي ته اتي سمورين ڏکيائين جي باوجود ڪم ڪرڻ جا ٻيا طريقا پڻ موجود آهن.

هڪ صحت مند ڪميونٽي جي لاءِ پارڪس جو هجڻ نهايت ضروري آهي. ان جي بهتر ۽ ماحول دوست هجڻ لاءِ لڳاتار سار سنڀال تي ڌيان ڏيڻ گهرجي.

ڪدڙا فقير: غلط فهمي ۽ غنده گردي

راس مستاني

پاڪستان ۾ ٽرانس جينڊر ڪميونٽي ڏکهي عرصي کان وٺي نسلي فرق ۽ تعصب پرستي جو شڪار رهي آهي. انهن تي مختلف قسم جو تشدد ٿيندو رهيو آهي. حڪومت پاران ڪدڙن فقيرن کي قومي ڌاري ۾ آڻڻ لاءِ قدم کنيا پيا وڃن. پر ان حوالي سان حڪومت کي وڌيڪ ڪجهه ڪرڻ جي ضرورت آهي.

حڪومت پاڪستان ۾ ٿيندڙ 2017ع واري مردم شماري ۾ پهريون ڀيرو ڪيس ٽرانس جينڊر ڪميونٽي طور شمار ڪيو، جڏهن ته سپريم ڪورٽ پاران نادرا جي شناختي ڪارڊ ۾ کين ٽئين جنس طور کين رجسٽر ڪرڻ لاءِ هدايت ڪئي وئي. پاڪستان ۾ هڪ تاريخي قانون "ٽرانس جينڊر" (پروٽيڪشن آف رائيٽس) متعارف ڪرايو ويو آهي. انهيءَ ايڪٽ جي قانوني حيثيت اها آهي ته انهن کي پنهنجي سڃاڻپ اختيار ڪرڻ جي اجازت حاصل آهي. جڏهن ته قانوني امتيازي سلوڪ کان منع ڪري ٿو. قانون امتيازي سلوڪ جي بنيادن تحت حوالو پڻ مهيا ڪري ٿو مثال طور تعليمي ادارن ۾ غير منصفاڻي سلوڪ، ملازمت، صحت جي سار سنڀال، سفري سهولتن، سرڪاري يا نجي ادارن ۾ عهدو رکڻ سان لاڳاپيل نوس قدم کڻڻ سميت قانون حڪومت کان مطالبو ڪري ٿو ته اها خود به ڪدڙن فقيرن جي فلاح، بهبود لاءِ قدم کڻي. ان سميت تعليم، صحت، وراثت سميت سمورين بنيادي حقن کي يقيني بڻائڻ هوندو، جڏهن ته کنهن کي پنڻ تي مجبور ڪرڻ به قانون مطابق ڏوهه آهي.

جڏهن ته قانوني امتيازي سلوڪ کان منع ڪري ٿو. قانون امتيازي سلوڪ جي بنيادن تحت حوالو پڻ مهيا ڪري ٿو مثال طور تعليمي ادارن ۾ غير منصفاڻي سلوڪ، ملازمت، صحت جي سار سنڀال، سفري سهولتن، سرڪاري يا نجي ادارن ۾

حڪومتي اسڪيمن سان خواجه سرا ڪميونٽي کي معاشي طور بااختيار بڻائڻ لاءِ سيشن ٿي رهيو آهي (2 جولاءِ 2022، حيدرآباد)

عهدو رکڻ سان لاڳاپيل نوس قدم کڻڻ سميت قانون حڪومت کان مطالبو ڪري ٿيو ته اها خود به ڪدڙن فقيرن جي فلاح، بهبود لاءِ قدم کڻي. ان سميت تعليم، صحت، وراثت سميت سمورين بنيادي حقن کي يقيني بڻائڻ هوندو، جڏهن ته کنهن کي پنڻ تي مجبور ڪرڻ به قانون مطابق سزا جوڳو ڏوهه آهي.

سنڌ اسيمبلي تازو پاڪستاني پهرئين صوبائي اسيمبلي بڻجي وئي آهي، جنهن سنڌ سول سرونٽ ايڪٽ 1973ع ۾ ترميم وسيلي پوئتي پيل طبقي ڪدڙن فقيرن جي لاءِ 05 سيڪڙو مڪاني نظام سميت ملازمتن جي ڪوٽا مخصوص ڪئي آهي، جنهن جو مقصد اهو آهي ته جڏهن ڪنهن به هڪڙي عهدي لاءِ 200 جاين جو اعلان ڪيو ويندو ته ان ۾ هڪ نوڪري ڪدڙن جي ڪميونٽي لاءِ مخصوص هوندي. ان هوندي به ملازمت جي انهيءَ ڪوٽا سان مڪمل فائدو حاصل ڪرڻ لاءِ ڪدڙن جي لاءِ تعليم جي باري ۾ آگهي کي هٿي وٺرائڻ جي سخت ضرورت آهي، ته جيئن اهل اميدوارن جي موجودگي ممڪن ٿي سگهي. ٻين صوبن کي به اهڙي طرح سان قدم کڻڻ گهرجن ۽ خواجه سرائن جي لاءِ ملازمت جي ڪوٽا

مخصوص ڪرڻ گهرجي، جنهن جو مقصد اهو آهي ته جڏهن ڪنهن به هڪڙي عهدي لاءِ 200 جاين جو اعلان ڪيو ويندو ته ان ۾ هڪ نوڪري ڪدڙن جي ڪميونٽي لاءِ مخصوص هوندي. ان هوندي به ملازمت جي انهيءَ ڪوٽا سان مڪمل فائدو حاصل ڪرڻ لاءِ ڪدڙن جي لاءِ تعليم جي باري ۾ آگهي کي هٿي وٺرائڻ جي سخت ضرورت آهي، ته جيئن اهل اميدوارن جي موجودگي ممڪن ٿي سگهي. ٻين صوبن کي به اهڙي طرح سان قدم کڻڻ گهرجن ۽ خواجه سرائن جي لاءِ ملازمت جي ڪوٽا مخصوص ڪرڻ گهرجي.

هڪ خواجه سرا ثناء خان جو چوڻ آهي ته: جڏهن حڪومت اسان کي قبول ڪيو آهي ته معاشرو به انهيءَ کي مڃيندو. ان لاءِ ذميوار اسان جي ملڪ جي حڪومت آهي، ان کي گهرجي ته اها خواجه سرا ڪميونٽي جي حوصلا افزائي ڪري ۽ مرڪزي ڌاري ۾ کين آڻڻ لاءِ خاص طوري پاليسيون تيار ڪري.

سڀ کان اهم ڳالهه اها آهي ته مالي طور تي ترقي جي موقعن جي فراهمي به تمام گهڻي اهميت رکي ٿي ٽرانس جينڊر ڪميونٽي کي رڳو نچڻ يا پنڻ

تائين محدود نه ٿي ڪري سگهجي. حڪومت ننڍا ڪاروبار شروع ڪرڻ لاءِ ٽرانس جينڊر ڪميونٽي جي لاءِ قرض متعارف ڪرائي اسان جي فلاح، بهبود کي هٿي وٺرائي. روزگار جي موقعن جي حوالي سان سنڌ حڪومت پاران ڪوٽا مخصوص ڪئي وئي آهي، پر سمورن اهڙن اشتهارن ۾ ان جو ذڪر ڪرڻ به گهرجي ته سرڪاري کاتا به ان حوالي سان آگاهه ٿي سگهن.

خواجه سرا ڪميونٽي سان تعلق رکندڙ بزرگ شهرين کي ماهوار وظيفو ڏنو وڃي، احساس پروگرام جهڙن فلاحي پروگرامسنر ۾ سندن شموليت کي يقيني بڻايو وڃي ۽ ان کي ضروري قرار ڏنو وڃي. وڌيڪ اهو ته ڪراچي ۽ حيدرآباد جهڙن وڏن شهرن ۾ خواجه سرا ڪميونٽي جي لاءِ شيلٽر هوم پڻ هجڻ گهرجن.

ثناءِ خان پاران سماجي تعلق جي حوالي سان ڳالهه ڪندي آگاهه ڪيو ته هو پنهنجي خانداني شجري جي حوالي سان وڌيڪ معلومات حاصل ڪرڻ ۾ دلچسپي رکي ٿي ته ڪيس پاڻ يا پيءُ موجود آهن. ان حوالي سان هو نادرا آفيس جو دورو ڪيو ته ڪيس مايوسي ٿي. هن چيو ته خود ڪنهن طرح سان ٽرانس جينڊر ڪميونٽي جي

گهڻا ماٿهو پنهنجن خاندانن جي حوالي سان ڪجهه به نه ٿا چاهن ٽرانس جينڊر ٻارڙن جي والدين کي ان حوالي سان انڪار يا کين مسترد نه ڪرڻ گهرجي. هن چيو ته تازو ڪراچي ۾ ٽرانس جينڊر ڪميونٽي مختلف شعبن ۾ ڪم ڪري رهي آهي. شاپنگ مالن ۾ موجود دڪانن ۾ انهن جي حوصلا افزائي ڪرڻ جهڙا قدم ڪارپوريٽ سوشل ريسپانسبلٽي (سي ايس آر) جي طور تي ڪرڻ گهرجن.

هن چيو ته خود ڪنهن طرح سان ٽرانس جينڊر ڪميونٽي جي گهڻا ماٿهو پنهنجن خاندانن جي حوالي سان ڪجهه به نه ٿا

چاهن ٽرانس جينڊر ٻارڙن جي والدين کي ان حوالي سان انڪار يا کين مسترد نه ڪرڻ گهرجي. هن چيو ته تازو ڪراچي ۾ ٽرانس جينڊر ڪميونٽي مختلف شعبن ۾ ڪم ڪري رهي آهي. شاپنگ مالن ۾ موجود دڪانن ۾ انهن جي حوصلا افزائي ڪرڻ جهڙا قدم ڪارپوريٽ سوشل ريسپانسبلٽي (سي ايس آر) جي طور تي ڪرڻ گهرجن.

معاشري کي به خواجه سرائن سان لاڳاپيل روين ۾ تبديلي ۽ منصفاڻي احترام تحت پيش اچڻ جي ضرورت آهي. اها هڪ حقيقت آهي ته آئين پاڪستان ۾ سمورن شهرين کي برابري وارن حقن جي ضمانت ڏني وئي آهي. خواجه سرائن ڪميونٽي جي فردن سميت هر هڪ شهري سان اختيار ڪيل امتيازي سلوڪ سان لاڳاپيل رونما ٿيندڙ منفي رجحانن سان لاڳاپيل واقعا رپورٽ ٿيندا رهن ٿا. اهڙن معاملن ۾ زيرو ٽالرنس هجڻ گهرجي. هاڻي وقت آيو آهي ته پاڪستاني معاشري کي نظر انداز ڪيل ڪميونٽي جي فلاح، بهبود سان لاڳاپيل حقيقي طور تي ڪم ڪرڻ گهرجي ۽ رياست کي پڻ خواجه سرائن جي حقن جي تحفظ ۽ هٿي وٺرائڻ لاءِ موجود قانون لاڳو ڪرڻ گهرجن. جيڪڏهن خواجه سرا ڪميونٽي کي سازگار ماحول مهيا ڪيو وڃي ته اهي به ملڪ جي ترقي ۾ پنهنجو ڪردار ادا ڪري سگهن ٿا.

ترقي جو جنون... ڪراچي جي سامونڊي ڪناري تي وڏو نقصان

عنيب اعظم

اسان جي تحقيق مان معلوم ٿيو ته پاڪستان اندر ڪجهه مهانگيون جايون ٺاهڻ جي جلدي ۾ ماحولياتي نظام ۽ معاشي وسيلن کي تباهه ڪيو پيو وڃي، جنهن ڪري تباهي جي خطرن ۾ اضافو ٿي رهيو آهي. رمضان جي موقعي تي ڪراچي ۾ اپريل جو هڪ روشن ۽ مرطوب ڏينهن آهي.

اسان جي تحقيق مان معلوم ٿيو ته پاڪستان اندر ڪجهه مهانگيون جايون ٺاهڻ جي جلدي ۾ ماحولياتي نظام ۽ معاشي وسيلن کي تباهه ڪيو پيو وڃي، جنهن ڪري تباهي جي خطرن ۾ اضافو ٿي رهيو آهي

مسلم اسحاق سموري ڏينهن جي ماهيگيري واري جفاڪشي کان پوءِ هاڻي ابراهيم حيدري ۾ جيٽي تي واپس موٽيو آهي. هو ۽ سندس ساٿي پاڪستان جي ڏاکڻي پاسي واري سمنڊ تي موجود ضلعي ڪورنگي جي ننڍي ڳوٺ مان صبح جو 4 وڳي مڇي جي شڪار لاءِ روانا ٿيا. جتي گهڻن خاندانن جو معاشي گذر سفر ماهي گيري تي ٿئي آهي.

اسحاق جي ٻيڙي ۾ تقريبن 700 ڪلو ميٽر جيلي فش موجود آهي.

اٺن ڪلاڪن تائين سمنڊ ۾ رهڻ ڪري اسحاق ۽ سندس ٽن ساٿين ڪنهن به قيمتي مڇي کي پڪڙڻ ۾ ڪامياب ناهن ٿيا. جڏهن ته ان کان به بدتر حالت سندن جي آهي. سندن چوڻ آهي ته هاڻي اهو معمول بڻجي ويو آهي.

ڪورنگي مان درياهه واهه وهن ٿا. جڏهن ته ضلعو پوڻ جو شڪار آهي. هتي زندگي جون سموريون ڏکيائيون موجود هن. ماهي گير ماضي ۾ جيلي فش جي شڪار لاءِ هي آباد ٿيڻ ياد ناهي. پر ڪيئن اهڙي ڏکي صورتحال کي گذريل 15 سالن کان وٺي منهن ڏئي رهيا آهن.

اسحاق جو چوڻ آهي ته مقامي بازار ۾ جيلي فش في ڪلوگرام (تقريباً 0.15 آمريڪي ڊالر) تقريبن 30 روپيا پاڪستاني ۾ وڪرو ٿيندي آهي. جنهن جي ڀيٽ ۾ سڀ کان گهٽي سستي مڇي جي قيمت گهٽ ۾ گهٽ 500 پاڪستاني روپيا في ڪلوگرام (آمريڪي ڊالر 2.30) ۾ وڪرو ٿئي ٿي.

اسحاق جو چوڻ آهي ته: "ڪجهه ڏهاڪن کان اڳ ماهي گير جيلي فش جي شڪار جو سوچيندا به نه هئا". هي ۽ سڀني کان بيڪار مڇي آهي. هاڻي اسان وٽ سمنڊ جي هن حصي ۾ بي ڪار مڇي موجود ناهي. پر شڪر آهي جو چين کان جيلي فش جي گهرج ۾ اضافو ٿيو آهي. گذريل 40 سالن ۾ جيئن ئي ڪراچي جي سامونڊي پٽي جي علائقي ۾ تمام گهڻي ترقي ٿي آهي. 1980ع جي ڏهاڪي ۾ ماهيگيرن پاران ٽر ڊيول کي آگاهي ڏني وئي هئي: هنن سڀ کان اڳ سامونڊي علائقي جي ڪجهه حصن تي وڏا وڏا ميدان، ٻڪرڻ ۽ واري جا ڍير ڏنا هئا، جنهن لگزري هائوسنگ، گولف ريسٽورنٽس ۽ تريحي ماڳ تعمير ٿيندا.

سڀ کان وڌيڪ متاثر ٿيندڙ هنڌن ۾ هڪ علائقو گذري جو به آهي. جيڪو هڪ سامونڊي رستو آهي، هتي ڪڏهن ڪراچي جي سامونڊي ڪناري تي مينگروز جا پيلا هڪ ليائنڊڙ ويٽ لينڊ ماحولياتي نظام جو حصو بڻيل هئا. پاڪستان جي انسٽي ٽيوٽ آف اوشيانو گرافي جي سينئر ريسرچ آفيسر ابراهيم ضياءَ پاران ٽرڊ پول کي آگاهه ڪيو ته 1986ع ۾ اهو واٽر چينل تقريبن 14 ڪلوميٽر جورس تي مشتمل هو ضياءَ صاحب اندازو لڳايو ته هاڻي اهو سوڙهو بڻجي رڳو 1.1 ڪلوميٽر وڃي بچيو آهي. جنهن جو مطلب اهو آهي ته ڊفينس هائوسنگ اٿارٽي (ڊي ايڇ اي) جيڪو پاڪستان جي فوج جو ملڪيتي هڪ ريئل اسٽيٽ ڊولپر ادارو آهي. ان پاران تعميراتي ڪمن لاءِ آبي گذرگاهه کان 500 ڪان وڌيڪ فوٽن جي ايراضي تي مشتمل ميدان جو حصو حاصل ڪيو آهي.

ڪراچي ۾ ڊي ايڇ اي پاران تيار ڪيل محلا هاڻي پاڪستان جي سيٽي کان مهانگن علائقن ۾ شمار ٿين ٿا. ڪراچي جي ڪناري تي جاري ترقي جو پوت ن رڳو سامونڊي ماحولياتي نظام ۽ مقامي روزگار جي وسيلن کي متاثر ڪري رهيو آهي. پر مون سون جي موسم ۾ برسات جو سبب پڻ بڻجي رهيو آهي. اهو جتون شهر ۾ رهندڙن کي سمنڊ جي سطح ۾ اضافي جي خطري ۾ وجهي رهيو آهي ۽ ڪراچي جي ڪناري جي انهيءَ حصي ۾ سينڊپٽ جي تقسيم کي پڻ تبديل ڪري رهيو آهي

چاليهن سالن کان پوءِ زمين جي بحالي

محمد ضياءُالحق جيڪو هڪ فوجي آمر هو، 1980ع دوران پاڪستان ۾ حڪومت ڪري رهيو هو. انهيءَ ڪراچيءَ ۾ 50 چورس ڪلوميٽرن جي ايراضي تي ڦهليل علائقي ۾ ڊي ايڇ اي: بڻائڻ جو صدارتي حڪم جاري ڪيو. ڊي ايڇ اي

اتي سامونڊي ڪناري تي موجود دلدل واري علائقي جي ڪري تعمير پيچيدهه بڻيل هئي.

8 مرحلي جي مختلف مرحلن ۾ ڪيترن ئي پراجيڪٽن تي مشتمل ترقي هئي. جتي روڊ، سئنيما، اسپتال، اسڪول، ڪلب ۽ شادي هال تعمير ٿي چڪا آهن. زمين جو هڪڙو وڏو علائقو اڃان تائين خالي پيو آهي.

شروع ڪئي وئي هئي. سان سان گڏو گڏ ٿي ڊي ايڇ اي جي فيز 8جو ڇهون سيڪشن آهي. جنهن کي هڪ رهائشي ترقي جهڙوڪ: اِي8 چيو وڃي ٿو.

دهلي ۾ موجود ريئل اسٽيٽ

ڊولپمينٽ ڪمپني ايمار پراپرٽي جي تندي اداري ايمار پاڪستان 30 هيڪٽرن کان وڏي زمين تي موجود آهي. جڏهن ته ايڇ ايم آر واٽر فرنٽ (ايڇ ايم آر گروپ جو

ڊي ايڇ اي جي فيز 8 ڊولپمينٽ جو احاطو ڪرڻ وارو تمام وڏو علائقو جنهن جي سرحد گذري ڪريڪ ۽ عربي سمنڊ سان ملي ٿي.
(گرافڪ: ٽرڊ پول)

کي ماسٽر پلاننگ جا اختيار پڻ ڏنا ويا هئا.

ڊي ايڇ اي ان وقت تائين وسيع ترقي جو موضوع بڻيل نہ هئي. جيستائين انهيءَ 2007ع ۾ فيز 8 تي تعميراتي ڪم جي شروعات نہ ڪئي هئي. اهڙي ترقي، عربي سمنڊ ۽ گذري ڪريڪ سان لاڳاپيل تقريبن 20 ڪلوميٽر چورس واري ايراضي تي پکڙيل هئي. اصل ۾ ڊي ايڇ اي جي ماسٽر پلان جو حصو ٿي نہ هئي. جيئن ته

موجوده تعمير جو گهڻو ٽڪرو عربي سمنڊ ۽ گذري ڪريڪ جي ڪناري تي ٻيهر حاصل ڪيل زمين تي ٿي هيو آهي. انهيءَ ۾ ٻہ گائيڊ هائي رائيز ڊولپمينٽ شامل آهن. ايمار پاڪستان ۽ ايڇ ايم آر واٽر فرنٽ. جن جي تعمير 2008ع ۾

حصو) 13 هيڪٽرن کان وڏيڪ ايراضي تي مشتمل آهي. گرگل ارٿ کي استعمال ڪندي، ٽرڊ پولي پاران ڪاٿو لڳايو ويو تہ فيز 8 جي تحت گزري ڪريڪ کان اِي 8 تائين بابت ٻيهر دعويٰ ڪيل علائقي جي ايراضي تقريبن 36.3 ڪلوميٽر آهي.

پاڪستان جي نيشنل انسٽيٽيوٽس آف اوشيانو گرافي جي اندازي مطابق 2000ع ۽ 2022ع جي وچ ۾ مينگروز جي ايراضي ۾ 15 سيڪڙو گهٽتائي ٿي آهي.

گزري ڪريڪ ماحوليات کي تباهه ڪري ڇڏيو آهي.

ماهي گير مسلم اسحاق چيو ته 1970ع ۽ 80 جي ڏهاڪي ۾ گزري ڪريڪ مڇي سان ڀرپور هوندو هو.

ان وقت ضلعي ڪورنگي جي آبي گذرگاهن ۾ هزارين مينگروز خوبصورت وارو نظاريش ڪري رهيا هئا. اهي پنهنجي اونهي پاڙن واري نظام سبب مڇي حاصل ڪري جهينگي جي پٺڀرائي تصور ڪئي ويندي هئا.

هو.

1975ع کان ماهي گيري ڪندڙ اسحاق جو چوڻ آهي ته ابراهيم حيدري ڳوٺ کان رڳو ٻه ڪلوميٽرن جي مفاصلي تي ئي ماهيگير گهڻي مڇي جو شڪار ڪندا هئا. ڪريڪ جي اندر ٻن ڪلاڪن دوران ماهي گيري جي دوران گهٽ ۾ گهٽ 150 ڪلوگرام جهينگي جو شڪار ڪندي واپس ورندا هئا.

جيئن ته مينگروز جي حيات لاءِ وڏيڪ اراضي ٻيهر حاصل ڪئي وئي هئي،

جهينگي جي شڪار ڪري سگهون ٿا ... اهو به ان وقت جڏهن قسمت ساٿ ڏئي.

پاڪستان نيشنل انسٽي ٽيوٽ آف اوشيونو گرافي (اين آءِ او) جي ڊائريڪٽر جنرل نسيم قدوائي پنهنجي پي ايڇ ڊي جي لاءِ گذري ڪريڪ جو مطالعو ڪيو. سندس چوڻ آهي ته 2002ع تائين پاڻي جي گذرگاهه ۾ آڪسيجن جي سطح تمام گهٽ هئي، ۽ تقريبن ڪابه سامونڊي حيات نه بچي هئي. هن انهيءَ

1997ع دوران ڪراچي ۾ مينگروز جي دلدل. (تصوير: مائيڪ گولڊ واٽر/ الامي)

سول سوسائٽي جي تنظيم فشر فوڪ فورم (پي ايف ايف) جي اڳوڻي صدر عبدالمجيد موٽاڻي 50 سالن کان وڌيڪ عرصي تائين انهيءَ پاڻي ۾ مڇين جو شڪار ڪيو آهي. هو ياد ڪري ٿو ته ڪهڙي طرح سان ڊي ايڇ اي جي فيز 8 جي چوڌاري مينگروز جا جهنڊا هوندا هئا جيڪو انهن سان ڪوسو ماڻهو سولائي سان گذري نه سگهندو

جنهن سان نازڪ ماحولياتي نظام غير پائيدار ڪيو ويو جيڪو ان کان اڳ برقرار هو. ڪريڪ کان ٻيهر حاصل ڪيل زمين وارو علائقو هاڻي ڪنڪريٽ جو سمنڊ آهي. شادي هال، ڪلب ۽ هوٽل آهن ۽ ترقياتي ڪمن جي رڪجڻ جا آثار نظر نه ٿا اچن.

هاڻي اسحاق جو چوڻ آهي ته: اسان سمنڊ ۾ مشڪل سان اٺن ڪان ڏهه ڪلو

جا ٻه سبب ٻڌايا: سيوريج جي موجودگي ۽ مينگروز جو نقصان ان ۾ شامل هئا. اين آءِ او جي محقق ابراهيم ضياءَ جو چوڻ آهي ته ريسٽورنٽ سينسنگ ڊيٽا وسيلي ظاهر ٿئي ٿو ته گزري ڪريڪ ۾ 2000 کان 2022ع جي وچ ۾ مينگروز جي علائقي ۾ تقريبن 260هيڪٽر کان 220 تائين 15 سيڪڙو گهٽتائي ٿي آهي.

اپريل 2022 دوران ڪراچي ۾ ٻيهر مليل زمين تي ڏگهيون عمارتون ٺهنديون.
تڪميل کان پوءِ عربي سمنڊ تي نظر ايندين (تصوير: عنيب اعظم / اَرڊ پول)

ڊي ايڇ اي جي فيز 8 جي لاءِ گزري ڪريڪ وٽان ٻيهر حاصل ڪيل زمين
(تصوير: عنيب اعظم / اَرڊ پول)

اسحاق ملٽري هائوسنگ اٿارٽيز، ڊي ايڇ اوءِ ڪنٽونمينٽ بورڊ ڪلفٽن جي تالين ۽ سمنڊ ۾ "سموري گندگي" جي لاءِ الزام لڳائيندي حوالو ڏنو ته: زمين جي بحالي سبب آلودگي ۽ ماحولياتي خرابي پيدا ٿي آهي.

جينٽريفڪيشن ۾ مهيني گيرن پاران پاڻي جي گذرگاهن تي اچڻ تي پابندي لڳائي وئي.

جيئن ته ساحلي ايراضي جي وڏن ٽڪڙن تي ٻيهر دعويٰ ڪئي وئي آهي، ان کان وڌ تيزي سان ترقي جي رفتار جاري آهي. انهيءَ عمل جي هڪڙي حصي طور 1980ع جي ڏهاڪي جي وچ ۾ ماهيگيرن کي گزري ڪريڪ ۽ سمنڊ جي ڪيترن ئي حصن تي وڃڻ کان انڪار ڪيو ويو هو. گزري ڪريڪ جي لڳ ڀڳ وهندڙ ڪورنگي ڪريڪ ۾ اڪيلهه ماهي گيرن کي رڳو ڪورنگي ڪريڪ استعمال ڪرڻ جي اجازت ڏنل آهي ۽ هڪ پيرو ٻيهر ٻڻ سنڌن جي نگراني ويجهو پاڪستان ايئر فورس بيس ۽ ايئر مين گالف ڪورس چيلت کان ڪئي پئي وڃي. ماهيگيرن الزام لڳايو ته جيڪڏهن اهي گزري ڪريڪ بندل آءِ لينڊ جي ويجهو يا ايمار پاڪستان ۽ ايڇ ايم آر واٽر فرنٽ پروجيڪٽ جي اندر وڃن ٿا ته سنڌن تذليل ڪندي کين سزا ڏني وڃي ٿي. هڪڙي ماهي گير جرچوڻ آهي ته " جيڪڏهن

(......) ان جي ويجهو وڃون ٿا ته سيڪيورٽي گارڊ اسان جي ٻيڙين کي ضبط ڪن ٿا. مثال طور ايمار پاڪستان جي ترقي لاءِ سمنڊ ڪناري جي سخت حفاظت ڪئي وڃي ٿي.

اهڙي حقيقت باوجود 2007ع ۾ سنڌ هاءِ ڪورٽ پاران ڊي ايڇ اي کي سمنڊ ڪناري تي ڪنهن به قسم جي ترقي کان منع ڪئي هئي، جيڪا عوام جي رسائي کي محدود ڪندي هجي، اهو چوندي ته ساموندي ڪنارو هڪڙو "اعتماد آهي".

اهڙي حقيقت باوجود 2007ع ۾ سنڌ هاءِ ڪورٽ پاران ڊي ايڇ اي کي سمنڊ ڪناري تي ڪنهن به قسم جي ترقي کان منع ڪئي هئي، جيڪا عوام جي رسائي کي محدود ڪندي هجي، اهو چوندي ته ساموندي ڪنارو هڪڙو "اعتماد آهي".

ڪم تيز ٿيڻ کان اڳ گوٺن جي ماهي گيرن وٽ هڪ تندي جيتي هئي. موتائيءَ جرچوڻ هو ته "اها جيتي هاڻي مرينا ڪلب آهي، جتي امير ماڻهو مزو وٺي رهيا آهن ۽ اسان کي اتي داخل ٿيڻ تي پابندي لڳائي وئي آهي."

1985ع کان پوءِ جڏهن کين ڪريڪ کان روڪيو ويو ته ماهي گيرن پي ايف ايف جي حمايت سان ڊي ايڇ اي جي خلاف احتجاج ڪيو. آخرڪار ڊي ايڇ اي مرينا ڪلب جي ويجهو هڪ جيٽي ناهڻ تي رضامندي ظاهر ڪئي وئي ته جتي ماهي گير پنهنجون ٻيڙيون بيهاري سگهن ٿا ۽ پنهنجو روزگار ڪري سگهجن.

اڄ تائين، ڊي ايڇ اي جي طرفان ڪا به جيتي تعمير ناهي ڪئي وئي ۽ ماهي گيرن کي گزري ڪريڪ تي اچڻ کان روڪي ڇڏيو.

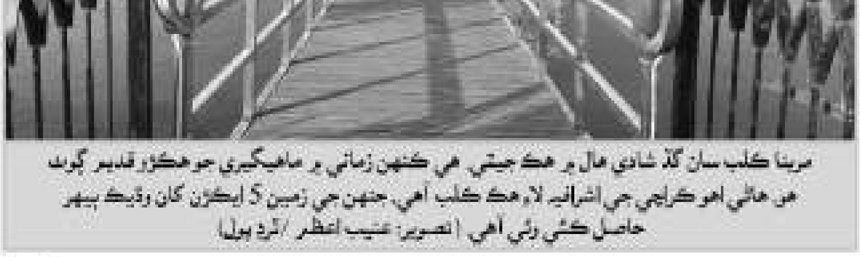

مرينا ڪلب سان گڏ شادي هال ۾ هڪ جيتي، هي ڪنهن زماني ۾ ماهيگيري جو هڪڙو قديم گوٺ هو. هاڻي اهو ڪراچي جي اشرافيه لاءِ هڪ ڪلب آهي، جنهن جي زمين 5 ايڪڙن کان وڌيڪ ٻيهر حاصل ڪئي وئي آهي. (تصوير: عنيب اعظم / اَرڊ پول)

زمين جي بحالي: ڪراچي ۾ تباهي طرف ڌڪي ڇڏيو

ساحلي علائقن ۾ جيان جوکم ۾ وڌندڙ ۽ ڪراچي شهر کي ڪي نقصان پهچائڻ وارا آهن. شهر جي پروجيڪٽ جي تجويز پيش ڪن ٿا ته ڊولپرز عوام ۽ قدرتي ماحول جي عورتن جي هڪ بفر زون کي ڇڏي ڏيو.

1975ع کان ڊي ايڇ ڊي جي ترقي لاءِ اصل ماسٽر پلان، تختي پول، ڪوسٽل بفر زون شامل آهي، جنهن ۾ ڪوسٽل بفر زون شامل آهي، جنهن ۾ ڪوسٽل 40 ميٽر جوڙي برادري، فرنٽ پاٿ ۽ ساحل اي ساحل ۽ سمنڊ جي وچ ۾ هڪ سمنڊ جي وچ ۾ سمنڊ جي ڪناري تي موجود آهي. هر اسڪي ۾، سي ويو بيچ جي آخر ۾، مسلم ڪمشل ايريا ۾ ڊي ايڇ ترقي ختم ٿي ويندي آهي.

پر فيز 8، جو مسلم ڪمشل ايريا مان شروع ٿئي ٿو، اصل ايم پي ايز مان تمام گهڻو اڳتي نڪري ويو آهي: پاڪستان ۾ ايڇ آر واٽر فرنٽ جي ترقي ساحل کان تقريبن 8 ميٽرن جي فاصلي تي.

ڪراچي جي ساحلي پٽي جي زمين جي بقا تي هڪ رپورٽ لکي وئي آهي ته والي آرڪيٽيڪٽ ۽ ريٽيج جي شوقين ماروي مظهر ٻڌائين ٿا، "ڊي ايڇ اي ماسٽر پلان جو سڀ کان وڏو مسئلو اهو آهي ته هن کي پنهنجي مرضي مطابق تبديل ڪيو وڃي.

هي ڪيتي آهن ته ڊي ايڇ اي جا واٽر فرنٽ پراجيڪٽس، جو نرم زمين تي ٺهيل آهن، هن جي اصل ماسٽر پلانٽ مان ٽوٽ ڦوٽ مڪمل طور تي روڪي ڇڏيو آهي.

آڪٽوبر 2021ع ۾ سنڌ هاءِ ڪورٽ ڊي ايڇ اي کي وڌيڪ زمين حاصل ڪرڻ تي روڪيندي حڪم امتناعي جاري ڪيو. هن ڊي ايڇ اي کي "ڪنهن کي به ٻيهر دعوي ڪيل زمين ڏيڻ يا ان زمينن تي ٺهيل ملڪيتن ۾ ڪنهن ٽئين ڌر جي دلچسپي پيدا ڪرڻ، يا اهڙي زمين جي استعمال کي تبديل ڪرڻ" کان پڻ روڪ ڇڏيو آهي. ڊي ايڇ اي کي ان کان علاوه پين زمينن تي ڪنهن به تجارتي مقصد "سميت شادي يا سماجي تقريبن سميت ڪنهن به ٻي تقريب منعقد ڪرڻ واري استعمال کي روڪيو آهي."

جنهن جو مطلب آهي ته ڊي ايڇ اي جي فيز VIIIجي ترقي سان لاڳاپيل ملڪيت وڪرو نه ٿي ڪري سگهي.

تنهن هوندي به، ٽرڊ پول اپريل ۾ ايسار پاڪستان گيٽڊ هائوسنگ پروجيڪٽ جو دورو ڪيو ته اسٽيٽ ايجنٽ نه رڳو اپارٽمنٽ وڪرو ڪري رهيو هئا، پر اهو پڻ ٻڌايو ته رڳو ٻن هفتن ۾ ڪنهن به معاهدي کي آخري شڪل ڏئي سگهجي ٿي. هڪڙي اسٽيٽ ايجنٽ مطابق هن منصوبي تحت 33 منزلهي ڏهه ٽاور ٺهي رهيا آهن جن مان ست مڪمل ٿي چڪيون آهن ۽ انهن تي جزوي قبضو پڻ ڏنو ويو آهي، جڏهن ته ٽئين حصي تي ڪيترن ئي شادي هالن جو دورو ڪيو، جيڪي شادي ۽ تقريبن جي لاءِ عمارتون مسواڙ تي حاصل ڪيون ويون آهن. سيپٽمبر 2014 دوران ڪراچي ۾ اقوام متحده پاران منعقد ڪيل هڪڙي مشق مان خبر پوي ٿي ته حاصل ڪيل زمين تي مڪمل هائوسنگ ڪالونين تي مشتمل شهر کي "سونامي" متاثر ڪري سگهي ٿو اهڙي طرح سان غير فطري ترقي 16 ملين کان وڌيڪ آبادي واري شهر ۾ انساني تباهي جو سبب بڻجي سگهي ٿي.

سيپٽمبر 2014 دوران ڪراچي ۾ اقوام متحده پاران منعقد ڪيل هڪڙي مشق مان خبر پوي ٿي ته حاصل ڪيل زمين تي مڪمل هائوسنگ ڪالونين تي مشتمل شهر کي "سونامي" متاثر سگهي ٿو اهڙي طرح سان غير فطري ترقي 16 ميلن کان وڌيڪ آبادي واري شهر ۾ انساني تباهي جو سبب بڻجي سگهي ٿي.

هن وقت ڪراچي ۾ ڊي ايڇ اي جي رهائشي منصوبن ۾ 80,000 کان وڌيڪ خاندان رهن ٿا. جيڪڏهن سونامي آفت اچي ته فيز 8 جو سڀ کان وڏو علائقي موجود ڪيترن ئي محلن ۾ رهندڙ هزارين خاندانن کي جولاءِ کان ڊسمبر تائين خطرو رهي ٿو.

اهڙيءَ طرح، ڊي ايڇ اي فيز 8 جي واٽر فرنٽ پراجيڪٽس لاءِ هڪ سامونڊي ديوار تيار ڪئي وئي آهي. تعميرات ۽ ماحوليات جي ماهر طارق اليگزينڊر قيصر اهو ٻڌايو ته ڪيترن ئي ڏهاڪن تائين ڪراچي جي ڪارين ۾ ٿيندڙ تبديلين کي دستاويزي شڪل ڏني وئي آهي. سنڌس چوڻ آهي ته اهڙي طرح سان سمنڊ ۾ ايندڙ وڏين لهرن کي برداشت نه ڪري سگهيو. "لهرون ديوار کي هوا ۾ اڇليندي ۽ ٽوڙيندي."

اهڙيءَ طرح، ڊي ايڇ اي فيز 8 جي واٽر فرنٽ پراجيڪٽس لاءِ هڪ سامونڊي ديوار تيار ڪئي وئي آهي. تعميرات ۽ ماحوليات جي ماهر طارق اليگزينڊر قيصر اهو ٻڌايو ته ڪيترن ئي ڏهاڪن تائين ڪراچي جي ڪارين ۾ ٿيندڙ تبديلين کي دستاويزي شڪل ڏني وئي آهي. سنڌس چوڻ آهي ته اهڙي طرح سان سمنڊ ۾ ايندڙ وڏين لهرن کي برداشت نه ڪري سگهيو. "لهرون ديوار کي هوا ۾ اڇليندي ۽ ٽوڙيندي."

سيلابي ميدان جي سوڙهي ٿيڻ جو مطلب اهو آهي ته پاڻي نالين مان گندي سمنڊ تائين نه ٿو پهچي سگهي. نتيجي طور اهو شهر ۾ داخل ٿي ٻوڏ جو سبب بڻجي ٿو. ڪراچي ۾ هن سال مون سون جي برساتن ۾ شهر ٻوڏ وارن نقصانن جي حوالي ٿيو هو 2020ع ۾ درجنن کان وڌيڪ ماڻهو ٻوڏ ۾ ٻڏي ويا ۽ انفراسٽرڪچر کي نقصان پهتو.

قيصر ٻڌائي ٿو ته "ان چينلز جي سوڙهي ٿيڻ سبب پاڻيءَ جي نيڪال ۾ گهٽ وقفو ٿئي ٿو جنهن ڪري شهر گهٽ گهٽ ستن ڪلاڪن تائين ٻڏل رهي ٿو."

آبي گذرگاهون هاڻي گهٽ گذرڻ جي قابل آهن

سمنڊ مان وڏي مقدار ۾ زمين کي ٻيهر حاصل ڪرڻ لاءِ ڪراچي جي ساحلي پٽي سان گڏ رهائش ۾ به تبديلي آئي آهي.

قيصر جي مطابق، ڪراچي ۾ پاڻي جو وهڪرو اولهه کان اوڀر ڏانهن وڃي ٿو، جيڪو روايتي طور تي سي ويو بيچ تي جمع ٿئي ٿو. فيز 8 جي شروع ٿيڻ کان اڳ ان جي رستي کي تبديل ڪيو ويو آهي، ڇاڪاڻ ته زمين جي بحاليءَ پاڻي جي وهڪري کي تبديل ڪري ڇڏيو آهي.

قيصر چئي ٿو ته "مون بنڊل بيٽ جي ڏکڻ واري پاسي ڪورنگي ڪريڪ کي تقريبن 5 ڪلوميٽرن جي فاصلي تي واري جو هڪڙو بيٽ ڏٺو آهي."

ماهي گيرن جو چوڻ آهي ته جيئن بنڊل بيٽ جي شڪل تبديل ڪئي آهي، ڪورنگي ڪريڪ جي ويجهو ٻيڙيون گهڻو ڪري اتي پاڻي گهٽ هجڻ ڪري ڦاسي پون ٿيون.

اڳوڻي ڊائريڪٽر جنرل نيشنل انسٽيٽيوٽ آف اوشينو گرافي آصف انعام، ڊي ٿرڊ پول کي آگاهه ڪري ٿو ته ماحولياتي اثرن جي تشخيص (اي آءِ اين) معروضي طور تي نه ٿي ڪئي وڃي، ڇاڪاڻ ته زمين جي بحالي سان لاڳاپيل نقصان جو صحيح ڪاٿو لڳائڻ ڏکيو آهي.

قيصر ٻڌائي ٿو ته ڪجهه فوري اثرن واري پيمائش ڪري سگهجي ٿي، انهيءَ ڳالهه کي يقيني بڻائڻ جي لاءِ، ڪنٽينر بحري جهاز گزري ڪريڪ جي اوڀر مان گذري سگهن، هاڻي ڊريجنگ جو ڪم پورٽ قاسم اٿارٽي (پي ڪيو اي) کي ڪرڻو پوندو جنهن لاءِ مالي طور تي لاڳت درڪار آهي.

شاهد حفيظ، پي ڪيو اي جي چينل ڊريجنگ جي ڊائريڪٽر پاران ڊي ٿرڊ پول

اي آءِ اي ايس: ايمار پاڪستان ۽ ايچ ايم آر واٽر فرنٽ لگزري، واٽر فرنٽ ڊولپمينٽ وٽ ماحولياتي اثرن کي جاچڻ جي جاچ ٿي ناهي. صوبائي ماحولياتي نگران اداري سنڌ انوائرنميٽل پروٽيڪشن ايجنسي (سيپا) جي مطابق ايچ ايم آر واٽر فرنٽ جي لاءِ اي آءِ اي موجود آهي.

کي آگاهه ڪيو ته: ڦٽي ڪريڪ وٽان هر سال 5 ميلن چورس فوٽ واري ڪيچڙ، مٽي ۽ سلٽ ڪڍي وڃي ٿي. هو ان تي تبصرو ڪري ٿو ته زمين جي بحالي تلڇٽ جي تقسيم کي تبديل ڪري ڇڏيو آهي. هن وڌيڪ چيو ته هائيڊرولوجيڪل ماهرن کي ڊيٽا گڏ ڪرڻ سميت گهڻي مطالعي جي ضرورت آهي، جنهن لاءِ پي ڪيو اي وٽ بجيٽ ئي ناهي.

ڊي ايڇ اي جي زمين جي بحالي جي خلاف قانوني ڏکيائيون

تازو پيل برسانن ۾ ڪراچي جي زمين جي بازيابي جي خلاف قانوني ڪارروايون جي رفتار ۾ اضافو ٿيو آهي.

آڪٽوبر 2021 ع جي حڪم ۾ ڊي ايڇ اي جي زمين جي بازيابيءَ واري سنڌ هاءِ ڪورٽ جي رپورٽن جي حوالو ڏنو ته هائوسنگ اٿارٽي پاران "فيز 8 ۾ 117 ايڪڙ ايراضي تي غير قانوني طور تي غير قانوني طور تي قبضو ڪيو ويو هو ۽ انهيءَ 300 ايڪڙ ايراضي تي ٻيهر دعويٰ ڪئي هئي."

گذريل سال، ڊي ايڇ اي جي ڇهن رهائشين پاران مينگروز کي ڪٽڻ ۽ زمين تي ٻيهر دعويٰ ڪرڻ جي لاءِ، هائوسنگ

50 فوٽ بال جو ميدان

پاڪستان جي نيشنل انسٽيٽيوشن ٽيوٽ آف اوشيانوگرافي جي اندازي مطابق، زمين جي مساوي ايراضي جيڪا گذري ڪريڪ وٽان ٻيهر

اٿارٽي جي خلاف سنڌ هاءِ ڪورٽ ۾ درخواست داخل ڪئي هئي. انهن درخواست ۾ 2020 ع ۾ ڊي ايڇ اي جي ترقي وارن علائقن جي وڏي ٻوڏ کي زمين جي غير قانوني بحالي ۽ علائقي جي واٽر چئنلز کي تنگ ڪرڻ سان ڳنڍيو آهي.

رهائشين جي وڪيل محمد واجد جي مطابق گزري ڪريڪ جي ٻيهر حاصل ڪيل زمين ۽ ان تي تعمير ٿيل سمورين ريئل اسٽيٽ پراجيڪٽ پورٽ قاسم اٿارٽي (پي ڪيو اي، جيڪو ڊي ايڇ اي کان اڳ قائم ڪيو ويو هو) سان تعلق رکي ٿو. 2020 ع ۾ اڳوڻي وزير براءِ بحري معاملا علي زيدي پاران پي ڪيو اي جي دائري اختيار ۾ ايندڙ هڪ تصوير ٽوئيٽ ڪئي، جنهن مان ظاهر ٿئي ٿو ته ڊي ايڇ اي جو سمورو فيز 8 پي ڪيو اي جي انتظامي ڪنٽرول هيٺ اچي ٿو.

ماحوليات سان لاڳاپيل ماهر وڪيل زبير ابڙو جو چوڻ آهي ته قانوني طور تي بندرگاهه جي زمين کي بندرگاهه کان سواءِ ٻئي ڪنهن مقصد لاءِ استعمال نه ٿو ڪري سگهجي. هي ڪراچي پورٽ ٽرسٽ جي خلاف سپريم ڪورٽ جي هڪ اڳوڻي ڪيس دوران قائم ٿيو هو.

واجد جو چوڻ آهي ته ڊي ايڇ اي کي شادي هالن ۽ ترقي ۽ تجارتي منصوبن کي ليز تي ڏيڻ جو ڪو به قانوني حق ناهي جيڪو پي ڪيو اي جي دائري اختيار ۾ اچي ٿو.

گهٽ ۾ گهٽ پنجن شادي هالن لاءِ ٻيهر حاصل ڪيل زمين تي ڪريڪ جي اندر تعمير ڪرايا ويا آهن. ڊي ايڇ اي جي اصل ماسٽر پلان ۾ انهن جو وسيع پيماني تي ڪو به ذڪر ڪيل ناهي (هڪڙو 2 هيڪٽرن مان وڌيڪ پکيڙ تي آهي). ۽ ابڙو هن ڳالهه تي زور ڏنو ته ڊي ايڇ اي کي تجارتي مقصدن جي لاءِ ٻيهر ڀريل زمين کي ليز ڏيڻ جو ڪو به قانوني حق ناهي.

سنڌ هاءِ ڪورٽ ۾ داخل ٿيڻ واري درخواست ۾ واجد موقف اختيار ڪيو ته ڪو به موقف نٿو ڏئي سگهجي. زمين کي تبديل ڪرڻ لاءِ ڪنهن عمل جي اجازت ناهي ڏني. عوام کي آپشن جو موقعو نه ڏنو ۽ پروڊڪٽس جي ڪنهن به رهاڪو ماحوليات جي نگران اداري، سنڌ انوائرمينٽل پروٽوڪول ايجنسي (سيپا) کان ڪا به اجازت ناهي ورتي.

سنڌ هاءِ ڪورٽ ۾ جمع ڪرايل سيپا پاران پوليٽيڪل ڌر جي طرف کان جواب ڏنو ويو ته شادي هال، مارڪيز ڪلب يا ايمر ڪيو ايمر پاڪستان مان ڪنهن ايجنسي جي حاصلات حاصل ناهي.

في الحال رهائشن جو ڪيس هلندڙ آهي، نالو ظاهر نه ڪرڻ جي شرط تي ڳالهه ٻولهه ڪندي، ڪيس جي معلومات رکڻ واري شخص پاران دي ٿرڊ پول کي ته؛ مدعي ايس ايڇ سي پاران آڪٽوبر 2021ع جي حڪم جي خلاف ورزي ڪرڻ تي ڊي ايڇ اي ۽ ايمار جي خلاف توهين جو ڪيس داخل ڪرڻ جو منصوبو ناهيو پيو وڃي.

جيئن نه قانوني تڪرار هلندڙ آهن، اڄ تائين ڊي ايڇ اي جي ترقي ۽ زمين تي ڪم تيزي سان جاري آهي.

عبدالمجيد موتاڻي، جنهن 50 سالن کان وڌيڪ عرصو پاڻيءَ ۾ مڇيون پڪڙيون آهن. ڊي ايڇ اي جي ترقي جي باري ۾ ڪيترن ئي سالن جي تجربي جي عڪاسي ڪئي ته "ماهيءَ گيريءَ ۾ اسان جو ڪو مستقبل ناهي." هن چيو ته سنڌس پاڙن بين پيشن جي چونڊ ڪئي آهي.

پيهر حاصل ڪيل زمين تي گزري ڪريڪ ۾ هڪ شادي هال تعمير ڪيو ويو
(تصوير: عنيب اعظم / ٿرڊ پول)

فيز 8 اندر تعمير ٿيندڙ عمارتون (تصوير: عنيب اعظم / ٿرڊ پول)

E8 ڊي ايڇ اي جي فيز 8 جو چهون سيڪشن (تصوير: عنيب اعظم / ٿرڊ پول).

ٿئين قطب پاران ڊي ايڇ اي ڊائريڪٽر مارڪيٽنگ ۽ تعلقات عامه جي آفيسر سان ڪيترائي ڀيرا رابطو ڪرڻ جي ڪوشش ڪئي وئي، جنهن تبصرو ڪرڻ کان انڪار ڪيو.

ٿرڊ پولي پاران ڪيترائي ڀيرا ايمار پاڪستان جي مارڪيٽنگ ليڊ سان پڻ رابطو ڪيو ويو پر شايع ٿيڻ تائين ڪوبه جواب نه مليو. ڊي ايڇ اي ۽ ايمار پاڪستان پاران تبصرو وصول ٿيڻ تي هن مضمون کي اپ ڊيٽ ڪيو ويندو.

ايڇ ايم آر گروپ جي چيئرمين حاجي محمد رفيق پرديسي ٿرڊ پول کي آگاهه ڪيو ته سيپا جي منظوري سان گڏ ايڇ ايم آر وٽ ڊي ايڇ اي ۽ بي ڪي اي پاران جاري ڪيل ليز جي الاٽمينٽ ۽ ماسٽر پلان جي منظوري جو ليٽر موجود آهي.

هي مضمون اصل ۾ شايع ٿيو هو ٿرڊ پول تي

چا گلابي بس آخرڪار شيشي جي ڇت کي ٽوڙيندي يا وڃين ان سان ٽڪرائبي؟

ملڪ ۾ صرف عورتن لاءِ بس سروس جي اها پهرين ڪوشش نه آهي، چا هن دفعي مختلف ٿيندو؟

حوا فاضل

پاڪستاني وال اسٽريٽ، جيڪا آءِ آءِ چندريگر روڊ جي نالي سان مشهور آهي، هن روڊ تي روان دوان ٽريفڪ، پيادل هلڻ وارا، سائيڪلون، بائيڪون، رڪشا، ڪارون، گڏهه گاڏيون ۽ چند بسن جو ميڙ آهي جيڪي اڳ کان وڌڻ جي ڪوشش ڪندا آهن.

برنس گارڊن جي ٻاهران واڪ وي تي صائقه اسلم پيرن کي مهٽ سهٽ ڪندي بس جو انتظار ڪيو. 25 سالن جي نوجوان چيو ته: ڪنهن به وقت هتي پهچي ويندي.

ڪجهه انتظار ڪاٽيو هارن وڄائيندي بريڪ لڳائي هڪ چمڪدار گلابي بس هن جي طرف اچي بيٺي، دروازو کليو، بس ۾ لڳل اي سي جي ٿڌي هوا آءِ آءِ چندريگر روڊ جي گرمي گهٽ ڪري ڇڏي. هوءِ سائي رنگ جي دري واري سيٽ تي ويهي رستي تي نظر وڌي، جتي مردن جو هڪ هجوم ڳاڙهي بس (پيپلز بس سروس) تي چڙهڻ جي ڪوشش ڪري رهيا آهن.

ڳاڙهي ۽ گلابي ٻئي بسون سنڌ حڪومت جي تازو ئي شروع ڪيل پيپلز انٽرا ڊسٽرڪٽ بس سروس پروجيڪٽ جو حصو آهن 240 بسن تي مشتمل پراجيڪٽ سموري ڪراچي کي سفري سهولتن پهچائي ٿو.

هي پهريون دفعو آهي جڏهن مان اڪيلي سفر ڪري رهي آهيان، تمام محفوظ ۽ پرسڪون سفر محسوس ٿئي ٿو. شيف ٿيڻ جي تياري ڪندڙ صائقه چوي ٿي ته ٽريننگ سيشن ۾ شرڪت لاءِ روزانو ماڊل ڪالوني کان آءِ آءِ چندريگر روڊ جو سفر ڪندي آهي، پهريان سنڌس والد پيپلز بس سروس ذريعي ڪيس هوٽل وٺي وڃڻ ۽ واپس وٺي اچڻ تائين گڏ هوندو هو. صائقه چوي ٿي: ڳاڙهي بس بهتر هئي، پر هڪ بس جيڪا صرف عورتن جي لاءِ ئي مخصوص هجي، ان مونکي تحفظ جو احساس ڏياريو آهي.

مرد/ عورتن سان ڇنڊيل بسن ۾ عورتن جي لاءِ مختص محدود حصي ۾ سفر ڪرڻ جي لاءِ ويهڻ يا بيهڻ لاءِ سيٽ حاصل ڪرڻ لاءِ انهن کي تمام گهڻي جدوجهد ڪرڻي پوندي هئي ۽ اوباش مردن جي ڪريل تبصرن کي برداشت ڪرڻ جي حوالي سان پيدا ٿيندڙ خيالن هزارين نوجوان عورتن کي پنهنجي گهرن کان ٻاهر روزگار جي ڳولها جي لاءِ نڪرڻ کان روڪي ڇڏيو آهي. عورتون ملڪ جي آبادي جو اڌ هجڻ جي باوجود پاڪستان ۾ افرادي قوت جو مشڪل سان 20 سيڪڙو آهن.

هڪ گهريلو نوڪرياڻي 60 سالن جي زليخا عبدالمجيد چوي ٿي ته: مني بس ۾ سيٽ ڳولهڻ قسمت سان ئي ممڪن هو. هوءِ وڌيڪ چوي ٿي ته: هوءِ انهن رنگين بسن جو حوالو ڏئي رهي آهي جيڪي ڪراچي جي رستن تي هلي رهيون آهن. ڪراچي جي پبلڪ ٽرانسپورٽ جو بنيادي ذريعو آهن. ايتري تائين ته جيڪڏهن مونکي ويهڻ جي لاءِ سيٽ ملي به وڃي ته سيٽ جا ڪور اڪثر ڦاٽل هوندا هيا ۽ پيهه جي ماحول ۾ مرد عورتن کي ڇهڻ جي ڪوشش ڪندا هئا.

زليخا جو چوڻ آهي: چرپر جي ڪوٽ عورتن جي سماجي زندگي کي محدود ڪري ڇڏيو آهي. مجيد چوي ٿي ته: جيڪڏهن مون وٽ اختيار هجي ها ته مان ڪڏهن به مني بس استعمال نه ڪيان ها. اسان پنهنجي پگهار مان گذارو ڪنديون آهيون، تنهن ڪري مون پنهنجي ڌيءَ کي نوڪري ڪرڻ نه ڏني.

انهن پريشانين جو نتيجو پهرين فيبروري تي ڪجهه ازالو ٿيو، جڏهن سنڌ حڪومت عورتن لاءِ بس سروس شروع ڪئي.

فريئر هال ۾ ٿيل افتتاحي تقريب ۾ انهن عورتن شرڪت ڪئي جيڪي سرڪاري، تفريح ۽ ڪارپوريٽ سان لاڳاپيل شعبن ۾ ڪم ڪري رهيون آهن. سڀني ان منصوبي کي ڪراچي ۾ عورتن جي لاءِ بهتر سفري سهولت جي حوالي سان اهم قدم قرار ڏنو.

سڄي پاڪستان ۾ گلابي بس جي تاريخ

عورتن لاءِ مخصوص بس سروس قائم ڪرڻ پاڪستان جي پهرين ڪوشش نه آهي، پهريون ڪوششون ناڪام ثابت ٿيل آهن.

2004ع دوران ڪراچي ۾ صرف عورتن لاءِ پهرين بس شروع ٿي، جنهن ۾ ٻه بسون شامل هيون جيڪي شهر جي مختلف رستن تي هلنديون هيون. چاڻايل منصوبي جي افتتاح جي فورن بعد بند ڪيو ويو.

ڊاڪٽر نعمان احمد، اين اي ڊي يونيورسٽي ۾ آرڪيٽيڪچر اينڊ اربن پلاننگ جو ڊين آهي. ان کي ياد آهي ته: 2004ع ۾ عورتن جي لاءِ بس شروع ڪرڻ جو قدم بنيادي طور تي ٻن سببن جي ڪري ناڪام ٿيو جنهن ۾ گهٽ فريڪوئنسي ۽ ٽائم لائن جي گهٽتائي هئي. هن وضاحت ڪندي چيو ته: ڪلاڪن جا ڪلاڪ عورتون اڪثر انتظار ڪندي ٿڪجي پونديون هيون، پر بسون پنهنجي وقتن ۾ دستياب نه هونديون هيون، جنهن جي ڪري چاڻايل بسن جو سلسلو بند ڪيو ويو.

2012ع جي دوران لاهور ۾ هڪ مقامي بس ڪمپني جي طرفان ٽن بسن تي مشتمل هڪ پبلڪ پرائيويٽ پارٽنرشپ جي تحت عورتن جي لاءِ مخصوص بس سروس شروع ڪئي وئي هئي. چاڻايل اسڪيم به ٻن سالن جي مختصر عرصي کانپو بند ٿي وئي. ان سلسلي ۾ لاهور جي رهواسي صحافي شيراز حسنت جو چوڻ آهي ته: "اهو منصوبو تجارتي طور تي قابل عمل نه هيو، تنهن جي ڪري جڏهن حڪومت فنڊنگ واپس وٺي ڇڏي، ته ڪمپني پنهنجو ڪم روڪي ڇڏيو.

اهڙي ريت ، ڪي پي حڪومت 2019ع ۾ ايبٽ آباد ۽ مردان ۾ بس سروس شروع ڪئي. منصوبي کي جاپاني حڪومت فنڊ ڪيو ۽ گڏيل قومن جي آفيس براءِ پروجيڪٽ سروسز (UNOPS) ۽ يو اين ويمن پاڪستان ان جي سهولت فراهم ڪئي هئي . اهو صرف هڪ سال تائين جاري رهيو.

صدف ڪامل، جيڪا هن وقت UNOPS ۾ ڪميونيڪيشن آفيسر آهي، چوي ٿي ته : منصوبي جي ناڪامي جو ڪارڻ معاهدي جي خلاف ورزي هو. وڌيڪ چيو ته : مقرر ڪيل رستن بسون نه هليون، مرد مسافر سوار ٿيندا هئا ۽ بسن کي روزاني حساب سان مقرر ڪيل مفاصلي کان وڌيڪ هلايو ويو جنهن سبب منصوبو رد ڪيو ويو. تنهن هوندي به منصوبي کي بحال ڪرڻ لاءِ ڪوشش باوجود صوبائي حڪومت آپريٽرز کي ڦيان چڪائڻ ۾ ناڪام رهي، آخرڪار بسون صوبائي هائير ايجوڪيشن کاتي حوالي ڪيون ويون، جنهن اهي مختلف ڪاليجن ۽ يونيورسٽين ۾ ورهائي ڇڏيون. بسون هاڻ شاگردن لاءِ استعمال ڪيون پيون وڃن.

اهڙي ريت، پاڪستان ۾ اڄ ڏينهن جي شعبي ۾ صنفي بنياد تي ڏار انتظامن جي فراهمي جي حوالي سان پنهنجي ناڪامين کي ڏسي ورتو آهي، تنهن هوندي به سڀ ڪجهه وڃايو نه آهي.

آڪٽوبر 2022ع دوران گلگت بلتستان (جي بي) جي حڪومت 10 ضلعن ۾ صرف عورتن جي لاءِ پبلڪ ٽرانسپورٽ اسڪيم شروع ڪئي. مفت سفر ڪرڻ جي سهولت ۾ حڪومت طرفان چالايل منصوبي لاءِ مالي امداد فراهم ڪئي وئي.

جي بي جي چيف سيڪريٽري محي الدين احمد واني ڊان ڊاٽ ڪام کي ٻڌايو ته : هن سهولت علائقي ۾ عورتن جي اڄ وڃ جي پريشانين کي دور ڪرڻ ۾ مدد ڪئي آهي. بسون هر روز ڀريل هونديون آهن.

واني وضاحت ڪئي ته بسون صرف دفتري وقتن ۾ هڪ مقرر ڪيل روٽ تي هلنديون آهن جنهن جي ڪري ان جي لاڳت کي 20 ملين رپيا ساليانو تائين محدود ڪرڻ ۾ مدد ملي آهي.

هن پروجيڪٽ عورتن جي خرچن کي گهٽائڻ ۾ مدد ڪئي آهي، اسان جو مقصد آهي ته ان منصوبي کي مفت سهولت جي تحت هلايون.

ته ڇا عورتن لاءِ بسن کي ڪامياب بڻائڻ جو اهوئي طريقو آهي؟ سهولت مفت رکون يا گهري سبسڊي ڏيون؟

ڊاڪٽر احمد اختلاف رکندي چيو ته : هي صرف اها غلطي آهي جيڪا بار بار ورجائي وڃي ٿي . هر جوءِ لو ته : بسون حڪومت طرفان خريديل آهن ۽ رعايتي قيمت تي هلائي رهي آهي اهو ڊگهي مدي لاءِ پائيدار آپريشنل ماڊل نه آهي .

ڪراچي جي گلابي بس

في الحال اٺ بسون ماڊل ڪالوني کان ميري ويدر ٽاور وايا شارع فيصل تائين هڪ روٽ تي هلي رهيو آهي.

سومر تي منعقد پريس ڪانفرنس ۾ سنڌ جي ٽرانسپورٽ ۽ ماس ٽرانزٽ واري وزير شرجيل انعام ميمڻ گلابي بس جي لاءِ ٻه نوان روٽس شروع ڪرڻ جو اعلان ڪيو.

پهريون نئون روٽ نارٿ ڪراچي ۾ پاور چورنگي کان ناگن چورنگي، شفيق موڙ گلشن چورنگي کان ٽينڊو انڊس اسپتال وايا جوهر موڙ ، سي او ڊي ، شاهراه فيصل ، شاه فيصل ڪالوني، سنگر چورنگي ۽ ڪورنگي نمبر 5 تي اختتام پذير ٿيندو.

ٻيو روٽ، نمائش چورنگي کان ڪلاڪ ٽاور تائين وايا ايم اي جناح روڊ، زيب النساء اسٽريٽ، هوٽل ميٽرو پول ٽين تلوار، ٻه تلوار ، عبدالله شاه غازي ۽ ڊولمين مال کان گذرندو

انڪانسواءِ، صوبائي وزير وڌيڪ ٻڌايو ته موجوده روٽ تي بسن جي تعداد ۾ به واڌ ڪئي ويندي ، جڏهن ته اهڙي طرح جو هڪ قدم حيدرآباد ۾ 17 فيبروري تي شروع ڪيو ويندو. هن وڌيڪ چيو ته لاڙڪاڻو ۽ سکر ۾ به ان منصوبي کي شروع ڪيو پيو وڃي.

سنڌ ماس ٽرانزٽ اٿارٽي جي ايم ڊي زبير چنا مطابق : بسون وڌيڪ رش جي وقت صبح 7:30 کان صبح 10:30 ۽ شام 4 وڳي کان شام 8 وڳي هلنديون. هر بس ۾ 50 مسافرن جي سفر ڪرڻ جي گنجائش هوندي آهي، جنهن مان 26 ماڻهو سيٽن تي ويهندا ۽ 26 ماڻهو بيهي سفري ضرورتون پوريون ڪندا، جڏهن ته ان ۾ ٻه سيٽون خصوصي ضرورت تحت عورتن جي لاءِ مختص ڪيون ويون آهن.

زبير چنا ٻڌائي ٿو ته : رش وقت، عورت مسافرن جو تعداد ٻاڙهي بس گنجائش کان گهڻو وڌيڪ هوندو آهي. چنا وضاحت ڪندي چيو ته : اهڙي ريت گلابي بس ۾ پڻ مسئلو حل ڪرڻ جي ڪوشش ڪئي آهي.

هڪ خوش لباس پهريل عورت وجاهت فاطمه شپنگ ڪمپني ۾ سڄو ڏينهن ڪم ڪرڻ کانپوءِ گهر وينندي چوي ٿي ته : منهنجي جوڙن جي سور جي ڪري منهنجي بجيٽ تي بوجهه پوڻ جي باوجود اچڻ ۽ وڃڻ واري پنهنجي وين سروس ڇڏڻ ۾ ٻڌر جو شڪار ٿي.

فاطمه شڪايت ڪئي آهي ته : گلابي بس کان پهريان هوءَ ٻاڙهي بسن ۾ مخصوص سيٽ تائين رسائي حاصل ڪرڻ کان قاصر هئي

ڪراچي ۾ اربن ريسورس سينٽر جي 2015ع جي مطالعي جي مطابق عورتن کي پنهنجي پگهار جو گهٽ ۾ گهٽ 10 سيڪڙو ٽرانسپورٽيشن تي خرچ ڪرڻو پوندو هو.

گهريلو ملازمه ڪرن جاويد چيو ته : هي سستي آهي . مان مليرکان آءِ آءِ چندريگر اچڻ ۽ واپس وڃڻ لاءِ هڪ طرف جي سفر لاءِ 100 رپيا ادا ڪندي هيس، هاڻ مان مجموعي طور تي 100 رپيا اچڻ ۽ وڃڻ طور ادا ڪيان ٿي. جڏهن ته هوءِ بس سامهون واري سيٽ تي ويهندي آهي هن چيو ته : رعايتي لاڳت منهنجي سفري خرچن ۾ 50 سيڪڙو جي گهٽتائي ڪري ڇڏي.

گلابي بس کي فخر ۾ هڪ جمهوري جڳهه جي طور تي ڏٺو وڃي ٿو جتي زندگي جي سمورن شعبن سان تعلق رکڻ واريون عورتون گڏ ويهي سگهن ٿيون. هڪ طرف جي لاءِ مڪمل سفر جي لاءِ 50 رپيا سبسڊي وارو ڪرايو، شهر ۾ پبلڪ ٽرانسپورٽ استعمال ڪرڻ وارين تمام گهٽين عورتن جي لاءِ هڪ نعمت آهي. جو ته سنڌ ٽرانسپورٽ کاتي جي سيڪريٽري عبدالحليم شيخ جي مطابق پيٽرول جي وڌندڙ قيمتن کي نظر ۾ رکندي حڪومت کي جلد ئي ڪراين ۾ واڌ ڪرڻي پوندي.

جنا جو پنهنجي طرف کان خيال آهي ته: اهو منصوبو پائيدار آهي، ڀلي سبسڊي کي هٽايو وڃي. هن ڊان ڊاٽ ڪام کي ٻڌايو ته صوبائي حڪومت آپريٽرز سان 10 سال جي معاهدي تي صحيح ڪئي آهي، جنهن ۾ انهن کي بسن جي آپريشن کي برقرار رکڻ جي لاءِ تمام گهٽ آمدني حاصل ڪرڻي پوندي.

اهو صرف ان صورت ۾ ڪري سگهجي ٿو جڏهن آپريٽرز معيار، آرام کي برقرار ۽ ان کي گهٽ لاڳت ۾ رکندا، ڇوته عورتن وٽ هميشه هڪ ٿي متبادل هوندو آهي ته اهي ٽرانسپورٽ جو هڪ خانگي طريقو چونڊ ڪن جيڪو انهن کي گهر جي چائنٺ تي لاهي.

عوامي ماڳن تي اڪيلائي

هر ڪوئي ان ڳالهه سان متفق نه آهي ته گلابي بسون ڪراچي ۾ عورتن جي اچ وڃ جي مسئلن جو حل آهن. ڪراچي جي حبيب يونيورسٽي ۾ شهري منصوبه ساز ۽ محقق ثناء رضوان خبردار ڪري ٿي ته: ان قدم سان عورتن جي سوارين ۾ واڌ ۽ پبلڪ ٽرانسپورٽ ۾ عورتن جي لاءِ غير محفوظ ٿيڻ جي باري ۾ گهريلو تاثر تبديل ڪرڻ ۾ مدد ملي سگهي ٿي.

محقق کي اميد آهي ته شهر جي 20 عوامي ماڳن تي عورتن جي موجودگي بابت تاثر ۾ تبديلي ۾ واڌ جو باعث ٿيندي، پر جنهن شيءِ جي ضرورت آهي اهو هڪ جامع نظام آهي جڏهن جو پر جي ڳالهه اچي ٿي ته هي الڳ الڳ بسون نه پر سڀني جي سفر جي لاءِ هونديون آهن.

رضوان وضاحت ڪئي ته بس استعمال ڪندڙ گهڻيون عورتن کي پنهنجي دفتر ۽ گهرن تائين پهچڻ جي لاءِ ڊگهو فاصلو طئي ڪرڻو پوندو آهي. ڪجهه کي پنهنجي منزل تائين پهچڻ جي لاءِ ثانوي سواري به ڪرڻي پوندي آهي.

ان جي ڪري، رضوان جو چوڻ آهي ته: سڄي دنيا ۾ صنفي طور تي الڳ ٿيندڙ خدمتن جو تصور نه آهي. خاص طور تي جڏهن پبلڪ ٽرانزٽ جي ڳالهه اچي ٿي ته انهن مان ڪنهن جنسي حراساني کي گهٽ نه ڪيو آهي.

ڪجهه پبلڪ ٽرانسپورٽ تي جنس جي عليحدگي کي رجعت پسندي جي طور تي ڏسن ٿا. شهري منصوبا ساز منصور رضا زور ڏيندي چيو ته: صرف عورتن جي لاءِ هلندڙ بسون معاشري ۾ بهتري نه آڻينديون پر اهي خوف جو احساس پيدا ڪنديون. هن وڌيڪ چيو ته حڪومت کي عوامي ماڳن تي قانون جي حڪمراني کي مضبوط ڪرڻ جي حوالي سان پاليسين تي عمل درآمد ڪرڻ جي ضرورت آهي. جنهن سان ٻنهي جنسن جي گڏيل سلامتي کي ممڪن بڻائي سگهجي ٿو.

گلابي بسن ۾ سفر ڪرڻ وارن جي لاءِ جوڳا فائدا ڊگهي مدي واري تبديلي جي اميد کان گهڻا وڌيڪ آهن. ايڊووڪيٽ سميعه اشرف چوي ٿي: جڏهن سان هن بس ۾ سفر ڪندي آهيان ته مونکي سڪون محسوس ٿيندو آهي.

بسن جي قيمت جو هڪ ذريعو ۽ هڪ جمهوري جاءِ جي طور تي ڏٺو وڃي ٿو، جتي زندگي جي سمورن شعبن سان تعلق رکندڙ عورتون هڪ هنڌ گڏ ويهي جوڳي حفاظت سان پنهنجي منزل تائين پهچي سگهن ٿيون. 10 سالن جي صفيه جيڪا پنهنجي ماءُ سان گڏ سفر ڪري رهي هئي، بس ۾ پنهنجي لاءِ سيٽ حاصل ڪرڻ ان جي لاءِ هڪ نعمت هئي، جڏهن هوءَ شهر جي وچهو گذرندڙ جاين کي ڏسي ٿي.

هي هڪ شروعات آهي، پر اهو نامڪمل آهي. گلابي بسن ۾ قابل اعتماد شيڊيول ۽ مقرر ڪيل آمد ۽ روانگي جي جاين جي لحاظ کان پائيداري جو فقدان آهي. عورتون ان ڳالهه جي سڃاڻپ نه ٿيون ڪري سگهن ته بس اسٽاپ ڪٿي آهي ۽ اڪثر انهن کي گلابي بس ۾ سوار ٿيڻ کان پهريان ڊگهو انتظار ڪرڻو پوي ٿو.

گلابي بسن ۾ سوار عورتون به پنهنجي مقابلن جي خوفناڪ ڪهاڻيون شيئر ڪن ٿيون. فائزه احمد چوي ٿي ته: مان ڪالهه جڏهن بس جو انتظار ڪري رهي هيس، ٻه ماڻهو آيا ۽ منهنجي پويان بيهي رهيا، مان محسوس ڪيو ته انهن جون نظرون مونتي آهن. بينڪ ملازم چيو ته: مون ڳاڙهي بس استعمال ڪرڻ جي ڇونڊ ڪئي جو ته اچڻ واري گلابي بس جي اچڻ جو انتظار نه ٿي ڪري سگهي.

ايشيائي ترقياتي بينڪ جي 2015ع جي مطالعي جي مطابق رات جو سفر ڪرڻ هڪ وڌيڪ ڳڻتي جو باعث آهي ان سلسلي ۾ 40 سيڪڙو عورتن جو چوڻ آهي ته: هو سج لٿي کانپوءِ سفر ڪرڻ کان پاسو ڪن ٿيون. انجنيئرنگ ڪنسلٽنٽ اشعر لوڌي جي نقطه نظر ۾ گلابي بس هڪ پبلسٽي پروجيڪٽ کان وڌيڪ ڪجهه نه آهي. هو چوي ٿو ته: عورتن جي اچ وڃ جي لاءِ پائيدار حل سياسي فائدي کان وڌيڪ اهم هجڻ گهرجي.

هوڏانهن، ايم ڊي جنا چوي ٿو ته: ايس ايم ٽي اي بس اسٽاپ ناهڻ تي ڪم ڪري رهي آهي، تنهن هوندي، موجوده رستو جانوٽي جي علائقي کان گذري ٿو جنهن تي اسان بغير اجازت جي اهو ڪيترو جلد ئي ٿو ڏسڻ باقي آهي. في الحال، ڪراچي جي عورتن جي طرفان گلابي بس کي خوش آئند قدم جي طور تي ساراهيو پيو وڃي، اهو ته وقت ئي ٻڌائيندو ته هي منصوبو پنهنجو سفر جاري رکي ٿو يا پاڪستان جي عورتن جي اچ وڃ کي بهتر بڻائڻ بابت ڪوشش تاريخي بدنامي بڻجي ويندي.

غير قانوني پلاٽن جي ڪهاڻي

شهري جي رپورٽ

مارچ ۾ سنڌ بلڊنگ ڪنٽرول اٿارٽي (ايس بي سي اي) پاران پنهنجي سمورن ڊائريڪٽرن (ضلعن ۽ علائقن) کي هدايت ڪئي ته اهي پنهنجي دائري اختيار ۾ غير مجاز / غير قانوني اڏاوتن کي منهن ڏيڻ لاءِ سروي ڪن. اهو واضح ڪيو ويو هو ته انهن پلاٽن جي نشاندهي ڪئي وڃي، جن پلاٽن تي پورشنز تعمير ڪندي انهن رهائشي پلاٽن جو غير قانوني استعمال ڪيو آهي. کين هدايت ڪئي وئي آهي ته اهي غير قانوني تعميرات ۽ سمورن لاڳاپيل بلڊرن ۽ پلاٽ مالڪن سان گڏو گڏ عمارت جي ضمني قانونن ۽ منظور ٿيل بلڊنگ پلانز جي خلاف ورزين کي نظر انداز ڪرڻ ۾ ملوث آفيسرن يا اهلڪارن جي خلاف ضروري ڪارروائي ڪن.

اهڙي طرح، 27 مئي 2022ع کي سنڌ حڪومت ڪراچي ريجن ۾ بروقت قدم کڻي غير قانوني اڏاوتن کي منهن ڏيڻ سان لاڳاپيل ڪرين جي نگرانيءَ ۾ هڪ ڪاميٽي جوڙي آهي.

ڪميٽي جا ٽرمز آف ريفرنس هيٺ

(الف) ڊسٽرڪٽ/سب ڊويزن ڪميٽيون ايس بي سي سي جي آفيسرن/عملي سان گڏجي پنهنجي پنهنجي دائري اختيار ۾ غيرمجاز تعمير ڪي تاريخ لکو.

(ب) ڊپٽي ڪمشنر ۽ اسسٽنٽ ڪمشنر قانون لاڳو ڪندڙ ادارن ۽ ايس بي سي اي آفيسر/اهلڪارن سان گڏجي ان ڳالهه کي يقيني بڻائين ته سنڌ بلڊنگ ڪنٽرول آرڊيننس 1979ع جي تحت غير مجاز، غير قانوني عمارتن کي ايندڙ حڪم تائين هٽايو وڃي.

(ج) صوبائي صلاحڪار ايس بي سي اي ۽ 1979ع جي قانون کي يقيني بڻائڻ لاءِ قائم ڪيل ۽ اهڙا پلاٽن تي قائم غير مجاز منزلن تي 47 حصيدارن جي غلط استعمال لاءِ وڌيڪ ڪارروائي ڪئي وڃي ۽ ان بابت رپورٽ پيش ڪئي وڃي. ڪيس قتل ڪيو ويو آهي ته هو غير مجاز

	ضلعي مدد ڪاميٽي	
۱	ڊپٽي ڪمشنر (لاڳاپيل)	چيئرمين
۲	سينيئر سپرنٽينڊنٽ آف پوليس (لاڳاپيل)	ميمبر
۳	ڊائريڪٽر ايس بي سي اي (لاڳاپيل)	ميمبر
۴	اسسٽنٽ ڪمشنر (سب ڊويزن لاڳاپيل)	ميمبر
۵	رجسٽرار/سب رجسٽرار (لاڳاپيل)	ميمبر
۶	شهري ايجنسين جو نمائندو	ميمبر
۷	ضرورت جي تحت شريڪ ميمبر	ميمبر
	ذيلي ڊويزن ڪاميٽي	
۱	ڊپٽي ڪمشنر (لاڳاپيل)	چيئرمين
۲	سينيئر سپرنٽينڊنٽ آف پوليس (لاڳاپيل)	ميمبر
۳	مختارڪار	ميمبر
۴	ذيلي ڊويزن پوليس آفيسر (لاڳاپيل)	ميمبر
۵	اسسٽنٽ ڊائريڪٽر ايس بي سي اي	ميمبر
۶	شهري ايجنسين جو نمائندو	ميمبر
۷	ضرورت جي تحت شريڪ ميمبر	ميمبر
	نگران ڪاميٽي	
۱	ڪمشنر ڪراچي	ميمبر
۲	ايڊيشنل آءِ جي ڪراچي	ميمبر
۳	ڊائريڪٽر ايس بي سي اي	ميمبر
۴	چيئرمين آباد	ميمبر
۵	شهري ايجنسين جو نمائندو	ميمبر
۶	سوڪ ايجنسين جو نمائندو	ميمبر

تعميرات سان گڏ بلڊرز جي مالڪن سان گڏ ۽ غير قانوني عمل ۾ ملوث آفيسرن ۽ وڪيلن جي خلاف ڪارروائي ڪئي.

(د) سنڌ لينڊ رويونيو ايڪٽ 1967ع ۾ فيصلا ٿيل طريقي ڪار جي مطابق مجاز: 47: غير قانوني بلڊنگن کي مسمار ڪرڻ لاءِ ڪم ڪندڙ واري لاڳت لينڊ رويونيو جي بقاياجات خلاف خلاف ورزي ڪرڻ لاءِ لنڪ ذريعي وصولي ڪبي.

(ھ) سنڌ جي سيڪريٽري جنرل جي اجلاس ۾ شريڪ ٿيڻ وارا ايس بي سي جي ڊي اي جي سمورن آفيسرن سان رابطو ڪندا.

(و) نگران ڪميٽي ضلعي ۽ ڊيلي ڪميٽي جي ڪارڪردگيءَ جي هفتيوار رپورٽ سيڪريٽري سنڌ کي پيش ڪندي.

انهن سمورن آفيسرن ۽ ڪميٽين جي باوجود رهائشي پلاٽن تي غير مجاز تعميرات خاص ڪري غير قانوني حصن (ماڙ/حصن) سان لاڳاپيل خطرو موجود آهي، جڏهن ته لاڳاپيل آفيسر ايس بي سي اي، ايس ايم بي اي، ضلعي انتظامي خلاف ورزي ڪندڙ (بلڊرز ۽ مالڪن) پاران ڪيل خلاف ورزين کان مڪمل طور تي باخبر هئڻ باوجود ڪارروائي نه ٿي ڪئي وڃي.

بي-اي-سي-ايچ-ايس-۾ رهائشي پلاٽن تي فليٽ/حصن جي تعمير				
نمبر	پلاٽ نمبر	تصويرون	خلاف ورزيون	پيدا ٿيندڙ مسئلا
01	پلاٽ نمبر: 28 B-، بلاڪ2، پي اي سي ايچ ايس، ڪراچي (300 چورس گز)	Plot No.28-B, Block-2, P.E.C.H.S., Karachi.	• زمين جي الاٽمنٽ/ليز جا شرط • ايس بي سي اي جي رهائشي پلاٽ تي رهائشي بنگلي جي لاءِ G+2 تعميراتي حصي/فليٽ جي تعمير لاءِ منظوري سي او ايس تي حد دخلين جيڪو نان ڪمپائونڊ آهي KBTPR ريگيوليشنز 1.2 25_ جي مطابق 399_300 چورس گز جي پلاٽن تي گهٽ ۾ گهٽ سي او ايس فرنٽ تي 5 فوٽ، سامهون 5، پويان 7 فوٽ ضروري آهي. • 399 چورس گز تائين جي پلاٽ جي سلسلي ۾ بني ماڙ جي منظوري KBTPR_2002 جي شيڊيول 9_اي کان سواءِ KBTPR_ 2002 جي شق 9_25 کان سواءِ اضافي فلور چارجز جي ادائيگي جي تحت منظوري ضروري آهي	• رهائشي روڊ تي موجود پلاٽ جيڪو 40 فوٽ کان گهٽ ويڪري روڊ تي ليز آهي. ڪابه پارڪنگ ناهي • پاڻي، گيس جي شديد کوٽ آهي، سيوريج لائينون پراڻيون آهن. انهن سهولتن ۾ رڪاوٽ اضافي لاءِ ڪي به قدم نه کنيا ويا.
02	پلاٽ نمبر: 31 C-، بلاڪ2، پي اي سي ايچ ايس ڪراچي (300 چورس گز)	Plot No.31-C, Block-2, P.E.C.H.S., Karachi.	• زمين جي الاٽمنٽ/ليز جا شرط رهائشي پلاٽ تي G+2 تعميراتي حصي/ • فليٽ، رهائشي بنگلي جي لاءِ ايس بي سي اي جي منظوري • سي او ايس تي حد دخلين جيڪو نان ڪمپائونڊ آهي KBTPR ريگيوليشنز 1.2 25_ جي مطابق 399_300 چورس گز جي پلاٽن تي گهٽ ۾ گهٽ سي او ايس فرنٽ تي 5 فوٽ، سامهون 5، پويان 7 فوٽ ضروري آهي. • 399 چورس گز تائين جي پلاٽ جي سلسلي ۾ بني ماڙ جي منظوري KBTPR_2002 جي شيڊيول 9_اي کان سواءِ KBTPR_ 2002 جي شق 9_25 کان سواءِ اضافي فلور چارجز جي ادائيگي جي تحت منظوري ضروري آهي	• رهائشي روڊ تي موجود پلاٽ جيڪو 40 فوٽ کان گهٽ ويڪري روڊ تي ليز آهي. ڪابه پارڪنگ ناهي • پاڻي، گيس جي شديد کوٽ آهي، سيوريج لائينون پراڻيون آهن. انهن سهولتن ۾ رڪاوٽ اضافي لاءِ ڪي به قدم نه کنيا ويا.

پي-اي-سي-ايڇ-ايس- ۾ رهائشي پلاٽن تي فليٽ/حصن جي تعمير

نمبر	پلاٽ نمبر	تصويرون	خلاف ورزيون	پيدا ٿيندڙ مسئلا
03	پلاٽ نمبر 31D-، بلاڪ2، پي اي سي ايڇ ايس، ڪراچي (300 چورس گز)	 Plot No.31-D, Block-2, P.E.C.H.S., Karachi.	• زمين جي الاٽمينٽ/ليز جا شرط • رهائشي پلاٽ تي G+2 تعميرات، حصن/فليٽ جي تعمير جي اجازت لاءِ ايس بي سي اي جي منظوري • سي او ايس تي حد دخلين جيڪو ته ڪمپائونڊ آهي 599 اسڪوائر کان مستقبل جي طور تي فرش جي اضافي شڪلن کي محسوس ڪرڻ کان پوءِ KBTPR ريگيوليشنز 25-2.1 جي مطابق 300_399 چورس گز جي پلاٽن تي گهٽ ۾ گهٽ سي او ايس فرنٽ تي 5 فوٽ، سامهون 5، پويان 7 فوٽ ضروري آهي. • پٺي ملازمي منظوري KBTPR_2002 جي شيڊيول 9-اي کان سواءِ KBTPR_2002 جي شق 9-25 کان سواءِ اضافي فلور چارجز جي ادائيگي جي تحت منظوري ضروري آهي.	• رهائشي روڊ تي موجوده پلاٽ جيڪو 40 فوٽ کان گهٽ ويڪري روڊ تي ليز آهي، ڪا به پارڪنگ ناهي. • پاڻي، گيس جي شديد کوٽ آهي، سيوريج لائينون پراڻيون آهن، انهن سهولتن ۾ وڌيڪ اضافي لاءِ ڪي به قدم ناهن کنيا ويا.
04	پلاٽ نمبر 61M-، بلاڪ2، پي اي سي ايڇ ايس، ڪراچي (400 چورس گز)	 Plot No.61-M, Block-2, P.E.C.H.S., Karachi.	• زمين جي الاٽمينٽ/ليز جا شرط موجوده تعميرات بنياد تي آهي. • سنگل فيملي يونٽ جي لاءِ ليز آهي، جنهن جي • منظوري ايس بي سي اي پاران رهائشي بنگلي لاءِ ڏني وئي آهي.	• رهائشي روڊ تي موجوده پلاٽ جيڪو 40 فوٽ کان گهٽ ويڪري روڊ تي ليز آهي، ڪا به پارڪنگ ناهي. • پاڻي، گيس جي شديد کوٽ آهي، سيوريج لائينون پراڻيون آهن، انهن سهولتن ۾ وڌيڪ اضافي لاءِ ڪي به قدم ناهن کنيا ويا.
05	پلاٽ نمبر 71M-، بلاڪ2، پي اي سي ايڇ ايس، ڪراچي (400 چورس گز)	 Plot No.71-M, Block-2, P.E.C.H.S., Karachi.	• زمين جي الاٽمينٽ/ليز جا شرط. • هن وقت چبوتري جي شڪل ۾ ان جي تعمير جاري آهي. • ايس بي سي اي جي رڪارڊ رهائشي بنگلي جي لاءِ، سنگل فيملي يونٽ لاءِ ليز ڪيل آهي.	• رهائشي روڊ تي موجوده پلاٽ جيڪو 40 فوٽ کان گهٽ ويڪري روڊ تي ليز آهي، ڪا به پارڪنگ ناهي. • پاڻي، گيس جي شديد کوٽ آهي، سيوريج لائينون پراڻيون آهن، انهن سهولتن ۾ وڌيڪ اضافي لاءِ ڪي به قدم ناهن کنيا ويا.
06	پلاٽ نمبر 76A-، بلاڪ2، پي اي سي ايڇ ايس، ڪراچي (400 چورس گز)	 Plot No.76-A, Block-2, P.E.C.H.S., Karachi.	• زمين جي الاٽمينٽ/ليز جا شرط. • رهائشي پلاٽ تي G+2 تي تعمير ايس بي سي اي کان رهائشي پلاٽ تي بنگلي جي لاءِ فليٽ/حصي جي تعمير جي منظوري. • سي او ايس تي حد دخلين جيڪو ته ڪمپائونڊ آهي 599 اسڪوائر کان مستقبل طور تي فرش جي اضافي شڪلين کي محسوس ڪرڻ کان پوءِ KBTPR ريگيوليشنز 25-2.1 جي مطابق 400_499 چورس گز جي پلاٽن تي گهٽ ۾ گهٽ سي او ايس فرنٽ تي 7 فوٽ، سامهون 5، پويان 7 فوٽ ضروري آهي.	• رهائشي روڊ تي موجوده پلاٽ جيڪو 40 فوٽ کان گهٽ ويڪري روڊ تي ليز آهي، ڪا به پارڪنگ ناهي. • پاڻي، گيس جي شديد کوٽ آهي، سيوريج لائينون پراڻيون آهن، انهن سهولتن ۾ وڌيڪ اضافي لاءِ ڪي به قدم ناهن کنيا ويا.
07	پلاٽ نمبر 79M-، بلاڪ2، پي اي سي ايڇ ايس، ڪراچي (400 چورس گز)	 Plot No.79-M, Block-2, P.E.C.H.S., Karachi.	• زمين جي الاٽمينٽ/ليز جا شرط • رهائشي پلاٽ تي G+2 تعمير ايس بي سي اي کان رهائشي پلاٽ تي رهائشي بنگلي جي لاءِ پورشن/فليٽ جي تعمير جي منظوري. • سي او ايس تي حد دخلين جيڪو ته ڪمپائونڊ آهي ۽ KBTPR ريگيوليشنز 25-2.1 جي مطابق 300_399 چورس گز جي پلاٽن تي گهٽ ۾ گهٽ سي او ايس فرنٽ تي 7 فوٽ، سامهون 5، پويان 7 فوٽ ضروري آهي.	• رهائشي روڊ تي موجوده پلاٽ جيڪو 40 فوٽ کان گهٽ ويڪري روڊ تي ليز آهي، ڪا به پارڪنگ ناهي. • پاڻي، گيس جي شديد کوٽ آهي، سيوريج لائينون پراڻيون آهن، انهن سهولتن ۾ وڌيڪ اضافي لاءِ ڪي به قدم ناهن کنيا ويا.

پي-اي-سي-ايڇ-ايس- ۾ رهائشي پلاٽن تي فليٽ/حصن جي تعمير				
نمبر	پلاٽ نمبر	تصويرون	خلاف ورزيون	پيدا ٿيندڙ مسئلا
08	پلاٽ نمبر: H 112-، بلاڪ 2، پي اي سي ايڇ ايس ڪراچي (300 چورس گز)	 Plot No.112-H, Block-2, P.E.C.H.S., Karachi.	• زمين جي الاٽمينٽ/ليز جا شرط • سي او ايس تي حد دخليون جيڪو نان ڪمپائونڊيبل آهي KBTPR ريگيوليشنز 1-2-25 جي مطابق 200 - 299 چورس گز جي پلاٽن تي گهٽ ۾ گهٽ سي او ايس سامهون 5 فوٽ پاسي سان 5 ۽ پوئين 7 فوٽ ڇڏڻ ضروري آهي • ايس بي سي اي کان رهائشي پلاٽ تي رهائشي بنگلي لاءِ پورشن/فليٽ جي تعمير جي منظوري. • پٺي ماڙ جي منظوري KBTPR - 2002 جي شيڊيول 9-اي کان سواءِ 2002 KBTPR جي شق 9-25 کان سواءِ اضافي فلور چارجز تحت حاصل ڪرڻ ضروري آهي	• رهائشي روڊ تي موجوده پلاٽ جيڪو 40 فوٽ کان گهٽ ويڪري روڊ تي ليز آهي. ڪا به پارڪنگ ناهي. • پاڻي، گيس جي شديد کوٽ آهي، سيوريج لائينون پراڻيون آهن انهن سهولتن ۾ واڌ اضافي لاءِ ڪي به قدم نه کنيا ويا
09	پلاٽ نمبر: E 113-، بلاڪ 2، پي اي سي ايڇ ايس ڪراچي (300 چورس گز)	 Plot No.113-E, Block-2, P.E.C.H.S., Karachi.	• زمين جي الاٽمينٽ/ليز جا شرط • سي او ايس تي حد دخليون جيڪو نان ڪمپائونڊيبل آهي KBTPR ريگيوليشنز 1-2-25 جي مطابق 200 - 299 چورس گز جي پلاٽن تي گهٽ ۾ گهٽ سي او ايس سامهون 5 فوٽ پاسي سان 5 ۽ پوئين 7 فوٽ ڇڏڻ ضروري آهي • ايس بي سي اي کان رهائشي پلاٽ تي رهائشي بنگلي لاءِ پورشن/فليٽ جي تعمير جي منظوري. • پٺي ماڙ جي منظوري KBTPR - 2002 جي شيڊيول 9-اي کان سواءِ 2002 KBTPR جي شق 9-25 کان سواءِ اضافي فلور چارجز تحت حاصل ڪرڻ ضروري آهي	• رهائشي روڊ تي موجوده پلاٽ جيڪو 40 فوٽ کان گهٽ ويڪري روڊ تي ليز آهي. ڪا به پارڪنگ ناهي. • پاڻي، گيس جي شديد کوٽ آهي، سيوريج لائينون پراڻيون آهن انهن سهولتن ۾ واڌ اضافي لاءِ ڪي به قدم نه کنيا ويا
10	پلاٽ نمبر: U 114-، بلاڪ 2، پي اي سي ايڇ ايس ڪراچي (300 چورس گز)	 Plot No.114-U, Block-2, P.E.C.H.S., Karachi.	• زمين جي الاٽمينٽ/ليز جا شرط • سي او ايس تي حد دخليون جيڪو نان ڪمپائونڊيبل آهي KBTPR ريگيوليشنز 1-2-25 جي مطابق 200 - 299 چورس گز جي پلاٽن تي گهٽ ۾ گهٽ سي او ايس سامهون 5 فوٽ پاسي سان 5 ۽ پوئين 7 فوٽ ڇڏڻ ضروري آهي • ايس بي سي اي کان رهائشي پلاٽ تي رهائشي بنگلي لاءِ پورشن/فليٽ جي تعمير جي منظوري. • پٺي ماڙ جي منظوري KBTPR - 2002 جي شيڊيول 9-اي کان سواءِ 2002 KBTPR جي شق 9-25 کان سواءِ اضافي فلور چارجز تحت حاصل ڪرڻ ضروري آهي	• رهائشي روڊ تي موجوده پلاٽ جيڪو 60 فوٽ کان گهٽ ويڪري روڊ تي ليز آهي. ڪا به پارڪنگ ناهي. • پاڻي، گيس جي شديد کوٽ آهي، سيوريج لائينون پراڻيون آهن انهن سهولتن ۾ واڌ اضافي لاءِ ڪي به قدم نه کنيا ويا
11	پلاٽ نمبر: S 117-، بلاڪ 2، پي اي سي ايڇ ايس ڪراچي (300 چورس گز)	 Plot No.117-S, Block-2, P.E.C.H.S., Karachi.	• زمين جي الاٽمينٽ/ليز جا شرط • سي او ايس تي حد دخليون جيڪو نان ڪمپائونڊيبل آهي KBTPR ريگيوليشنز 1-2-25 جي مطابق 200 - 299 چورس گز جي پلاٽن تي گهٽ ۾ گهٽ سي او ايس سامهون 5 فوٽ پاسي سان 5 ۽ پوئين 7 فوٽ ڇڏڻ ضروري آهي • ايس بي سي اي کان رهائشي پلاٽ تي رهائشي بنگلي لاءِ پورشن/فليٽ جي تعمير جي منظوري. • انهي پلاٽ 399 چورس گز جي پٺي ماڙ جي	• رهائشي روڊ تي موجوده پلاٽ جيڪو 30 فوٽ کان گهٽ ويڪري روڊ تي ليز آهي. ڪا به پارڪنگ ناهي. • پاڻي، گيس جي شديد کوٽ آهي، سيوريج لائينون پراڻيون آهن انهن سهولتن ۾ واڌ اضافي لاءِ ڪي به قدم نه کنيا ويا

پي-اي-سي-ايڇ-ايس- ۾ رهائشي پلاٽن تي فليٽ/حصن جي تعمير				
نمبر	پلاٽ نمبر	تصويرون	خلاف ورزيون	پيدا ٿيندڙ مسئلا
			منظوري 2002_ KBTPRجي شيڊيول 9_ اي کان سواءِ KBTPR 2002جي شق 9_ 25 کان سواءِ اضافي فلور جي چارجز جي تحت منظوري جي اجازت	
12	پلاٽ نمبر 121 U-، بلاڪ2، پي اي سي ايڇ ايس ڪراچي (300 چورس گز)	 Plot No.121-U, Block-2, P.E.C.H.S., Karachi.	• زمين جي الاٽمينٽ/ليز جا شرط • رهائشي بنگلي جي منظوري لاءِ ايس بي سي اي جي فليٽ/حصن جي G+2 جي منظوري سي او ايس تي حد دخلين جيڪو نان ڪمپائونڊايبل آهي KBTPRريگيوليشنز 1 .2 _25 جي مطابق 300 _399 چورس گز جي • پلاٽن تي گهٽ ۾ گهٽ سي او سي سامهون 5 فوٽ، پاسي ساڻ 5 ۽ پويان 7 فوٽ هئڻ ضروري آهي • انهي پلاٽ 300 _399 چورس گز جي پٺي ماڙ جي منظوري 2002_ KBTPRجي شيڊيول 9_اي کان سواءِ KBTPR 2002جي شق 9_25 کان سواءِ اضافي فلور چارجز تحت حاصل ڪرڻ ضروري آهي	• رهائشي روڊ تي موجوده پلاٽ جيڪو 40 فوٽ کان گهٽ ويڪري روڊ تي ليز آهي. ڪاب پارڪنگ ناهي • پاڻي، گيس جي شديد کوٽ آهي، سيوريج لائينون پراڻيون آهن انهن سهولتن ۾ وڌيڪ اضافي لاءِ ڪي به قدم ناهن کنيا ويا
13	پلاٽ نمبر 127 U-، بلاڪ2، پي اي سي ايڇ ايس ڪراچي (300 چورس گز)	 Plot No.127-U, Block-2, P.E.C.H.S., Karachi.	• زمين جي الاٽمينٽ/ليز جا شرط • اڃان بنياد جي سطح تي تعمير جاري آهي • سي او ايس تي حد دخلين جيڪو نان ڪمپائونڊايبل آهي KBTPRريگيوليشنز 1 .2 _25 جي مطابق 300 _399 چورس گز جي پلاٽن تي گهٽ ۾ گهٽ سي او سي سامهون 5 فوٽ، پاسي ساڻ 5 ۽ پويان 7 فوٽ هئڻ ضروري آهي	• پاڻي، گيس جي شديد کوٽ آهي، سيوريج لائينون پراڻيون آهن انهن سهولتن ۾ وڌيڪ اضافي لاءِ ڪي به قدم ناهن کنيا ويا
14	پلاٽ نمبر 131 A-، بلاڪ2، پي اي سي ايڇ ايس ڪراچي (200 چورس گز)	 Plot No.131-A, Block-2, P.E.C.H.S., Karachi.	• زمين جي الاٽمينٽ/ليز جا شرط • رهائشي بنگلي جي منظوري جي لاءِ ايس بي سي اي جي فليٽ/حصن جي G+3 جي تعمير • سي او ايس تي حد دخلين جيڪو نان ڪمپائونڊ ايبل آهي KBTPRريگيوليشنز 1.2_25 جي مطابق 299 _300 چورس گز جي پلاٽن تي گهٽ ۾ گهٽ سي او سي سامهون 5، پاسي ساڻ 5 ۽ پويان 7 فوٽ هئڻ ضروري آهي • انهي پلاٽ 399 چورس گز جي پٺي ماڙ جي منظوري 2002 – KBTPRجي شيڊيول 9_ اي کان سواءِ KBTPR 2002جي شق 9_ 25 کان علاوه اضافي فلور چارجز جي تحت منظور ڪئي ويندي	• رهائشي روڊ تي موجوده پلاٽ جيڪو 60 فوٽ کان گهٽ ويڪري روڊ تي ليز آهي. ڪاب پارڪنگ ناهي • پاڻي، گيس جي شديد کوٽ آهي، سيوريج لائينون پراڻيون آهن انهن سهولتن ۾ وڌيڪ اضافي لاءِ ڪي به قدم ناهن کنيا ويا
15	پلاٽ نمبر 144 M-، بلاڪ2، پي اي سي ايڇ ايس ڪراچي (1000 چورس گز)	 Plot No.144-M, Block-2, P.E.C.H.S., Karachi.	• زمين جي الاٽمينٽ/ليز جا شرط • موجوده تعمير گرائونڊ فلور تي آهي • سي او ايس تي حد دخلين جيڪو نان ڪمپائونڊايبل آهي KBTPRريگيوليشنز 1 .2 _25 جي مطابق 1000 چورس گز جي پلاٽن تي گهٽ ۾ گهٽ سي او سي سامهون 15 فوٽ، پاسي ساڻ 7 ۽ پويان 10 فوٽ هئڻ ضروري آهي • ايس بي سي اي جي منظوري G+1 بنگلي جي تعمير لاءِ منظوري • پبلڪ ريڪري لاءِ ملير حصي جي تعمير ۾ دلچسپي وٺي رهيو آهي	• رهائشي روڊ تي موجوده پلاٽ جيڪو 60 فوٽ کان گهٽ ويڪري روڊ تي ليز آهي. ڪاب پارڪنگ ناهي • پاڻي، گيس جي شديد کوٽ آهي، سيوريج لائينون پراڻيون آهن انهن سهولتن ۾ وڌيڪ اضافي لاءِ ڪي به قدم ناهن کنيا ويا

نمبر	پلاٽ نمبر	تصويرون	خلاف ورزيون	پيدا ٿيندڙ مسئلا
بي۔اي۔سي۔ايڇ۔ايس۔ ۾ رهائشي پلاٽن تي فليٽ/حصن جي تعمير				
16	پلاٽ نمبر 160-C۔ بلاڪ3، بي اي سي ايڇ ايس ڪراچي (2000 چورس گز)	 Plot No.160-C, Block-3, P.E.C.H.S., Karachi.	• زمين جي الاٽمينٽ/ليز جا شرط • رهائشي بنگلي جي منظوري جي لاءِ ايس بي سي اي جي فليٽ/حصي (G+1)جي تعمير جي منظوري. • سي او ايس تي حد دخليون جيڪو نان ڪمپائونڊيبل آهي KBTPRريگيوليشنز 1 ۔2 ۔25 جي مطابق 300 ۔399 چورس گز جي پلاٽن تي ڪهت ۾ ڪهت سي او سي سامهون 5 فوٽ، پاسي سان 5 ۽ پويان 7 فوٽ هئڻ ضروري آهي • پٺي مالڪي جي منظوري 2002۔ KBTPRجي شيڊيول 9۔اي کان سواءِ2002 KBTPR جي شق 9۔25 کان سواءِ اضافي فلور چارجز تحت حاصل ڪرڻ ضروري آهي	• رهائشي روڊ تي موجوده پلاٽ جيڪو 40 فوٽ کان گهٽ ويڪري روڊ تي ليز آهي. ڪاب پارڪنگ ناهي • پاڻي، گيس جي شديد کوٽ آهي. سيوريج لائينون پراڻيون آهن انهن سهولتن ۾ واڌ جا اضافي لاڳو ٿي ۽ قدر ناهن ڪيا ويا
17	پلاٽ نمبر 217 B۔ بلاڪ2، بي اي سي ايڇ ايس ڪراچي (300 چورس گز)	 Plot No.217-B, Block-2, P.E.C.H.S., Karachi.	• زمين جي الاٽمينٽ/ليز جا شرط • سي او ايس تي حد دخليون جيڪو نان ڪمپائونڊيبل آهي KBTPRريگيوليشنز 1 ۔2 ۔25 جي مطابق 300 ۔399 چورس گز جي پلاٽن تي ڪهت ۾ ڪهت سي او سي سامهون 5 فوٽ، پاسي سان 5 ۽ پويان 7 فوٽ هئڻ ضروري آهي • پٺي مالڪي جي منظوري 2002۔ KBTPRجي شيڊيول 9۔اي کان سواءِ2002 KBTPR جي شق 9۔25 کان سواءِ اضافي فلور چارجز تحت حاصل ڪرڻ ضروري آهي • رهائشي بنگلي جي منظوري جي لاءِ ايس بي سي اي جي فليٽ/حصي (G+1)جي تعمير جي منظوري.	• رهائشي روڊ جي موجوده پلاٽ جيڪو 30 فوٽ کان گهٽ ويڪري روڊ تي ليز آهي. ڪاب پارڪنگ ناهي • پاڻي، گيس جي شديد کوٽ آهي. سيوريج لائينون پراڻيون آهن انهن سهولتن ۾ واڌ جا اضافي لاڳو ٿي ۽ قدر ناهن ڪيا ويا

KBTPR ۔2002 (ريگيوليشن2۔25) ۾ڏاڻي ٿو ته رهائشي پلاٽن تي ڪهڙي تعمير جي اجازت ڏني وئي آهي.

25۔1.2 بلڊنگ بلڪ معيار

سمورن رهائشي گهرن/عمارتون هيٺ ڄاڻايل معيار تي عمل ڪندي تعمير ڪيون وينديون. سواءِ انهن جي جيڪي شق 25۔9 ۾ اينڊ پلاٽن ۾ آهن. تنهن هوندي، 399 چورس گز تائين پلاٽن جي سلسلي ۾ پٺي مالڪي جي منظوري جي اجازت اضافي فلور کي محسوس ڪندي چارجز بعد ڏني ويندي، جهڙوڪ KB ۾ 2002۔TPRجي شيڊيول اي۔9 ۾ مهيا ڪيل آهي.

پلاٽ جي ايراضي	فوٽ پرنٽ	ايف اي آر	گهٽ ۾ گهٽ سي او ايس فرنٽ	گهٽ ۾ گهٽ سي او سي فرنٽ	سائيڊ گهٽ ۾ گهٽ پويان
بي ٽي پي آر 2000 جي مطابق 2 قابل اجازت مليل علائقا					
59 تائين (49.5 85 M2)سيڪڙو	8.5 سيڪڙو	1.2	۔	۔	۔
(54.4۔100 119۔60(M2	70سيڪڙو	1.2	۔	۔	۔
120 چورس گز 199	70سيڪڙو	1.2	3 فوٽ		3 فوٽ
(168۔251 2993۔200(M2	65سيڪڙو	1.2	5 فوٽ(1.5 ايم)	5 فوٽ(105 ايم) هڪ طرف تي	7 فوٽ(2.13 ايم)
(252۔335 2 399۔300(M2	65 سيڪڙو	1:1.8	5 فوٽ(1.5 ايم)	5 فوٽ(105 ايم) هڪ طرف تي	7 فوٽ(2.13 ايم)
400۔499 چورس فوٽ	65 سيڪڙو	1:1.3	7 فوٽ	5 فوٽ	7 فوٽ
500۔999 چورس فوٽ	50 سيڪڙو	1.1	10فوٽ	7 فوٽ	7.5 فوٽ
1000 چورس فوٽ	50 سيڪڙو	1.1	15فوٽ	7 فوٽ	10 فوٽ
3347.55 کان 4064.89 چورس فوٽ	50 سيڪڙو	1.2	15فوٽ	7 فوٽ	10 فوٽ

شهري - بهتر ماحول لاءِ شهري

تعارف

شهري-سي بي اي (شهري بهتر ماحول لاءِ شهري) ڪراچي ۾ قائم هڪ رضاڪارانه تائيدي گروهه آهي جنهن کي حساس ۽ همدرد شهرين 1988ع ۾ قدرتي ماحول جي تباهي ۽ ڪيس پيهر تعمير ڪرڻ جي متعلق پنهنجين ڳڻتين کي ظاهر ڪرڻ لاءِ قائم ڪيو هو.

شهري غير قانوني تعميرات، درجه بندي جي خلاف ورزين ۽ ان سان لاڳاپيل علامتن مثال طور گندي پاڻي جي نيڪالي، ناجائز اڏاوتن، پارڪنگ ۽ انفراسٽرڪچر سان نمٽڻ تي خصوصي زور ڏئي ٿو. شهري-سي بي اي باقاعده ادارن ۽ حڪومتي ايجنسين جي نگراني ڪري ٿو ۽ سول سوسائٽي جي اٿڻ ٿي ڪرڻ لاءِ حوصلا افزائي ڪري ٿو.

ڪاميابيون

سنڌ سينٽر سٽيزن ويلفيئر بل 2014 جي منظوري.

ڪلفٽن روڊ جا اعلان ڪيل روڊ ويڪرا ڪرڻ جي جڳهه تي گلاس ٽاور جي غير قانوني اڏاوتن جي ڀڃ ڊاهه.

منگهو پير روڊ تي گٽر باغيچي جي 680 ايڪڙ ايراضي جو تحفظ. اها لياري جي گهٽ آمدني واري گنجان آباد علائقي ۾ وڏي ڪليل تفريحي جڳهه آهي.

ڪراچي ڪو-آپريٽو هائوسنگ سوسائٽي يونين ۾ ڪڊني هل پارڪ جي 62 ايڪڙ ايراضي سميت ڪي ڊبليو ايس بي جي اعلان ڪيل تنصيبات جي 18 ايڪڙ ايراضي جو تحفظ.

ڪراچي بلڊنگ ڪنٽرول اٿارٽي (ڪي بي سي اي) جي نگران ڪميٽي ۽ هڪ عوامي معلوماتي ڪائونٽر جو قيام.

ڪراچي ٽوڙي سنڌ ۾ ڪراچي ٽرانسپورٽ ڪارپوريشن جي 11 ۽ سنڌ روڊ ٽرانسپورٽ ڪارپوريشن جي 15 بس ڊيپوٽن جي ڪمرشلائزيشن ۽ وڪري کي روڪرائڻ. اڄ ڪلهه اهي پلاٽ سٽي ڊسٽرڪٽ گورنمينٽ ڪراچي پين شهرن ۾ بسن جي اڏن ۽ ٽرانسپورٽ سان لاڳاپيل پين سرگرمين لاءِ استعمال ٿي رهيا آهن.

لائنز ايريا ڪراچي ۾ راند جا ميدان (ميڪرو) ويب گرائونڊ جو تحفظ.

باغ ابن قاسم ڪلفٽن جي رفاهي پلاٽ ۾ ڪرسٽاليبنا اپارٽمينٽ جي ڍانچي کي ڊاهڻ. سٽي ڊسٽرڪٽ گورنمينٽ ڪراچي هاڻ هتي هڪ پارڪ بنائي چڪيو آهي.

لاهور ۾ ٻوڏگي گرائونڊ پارڪ/راند جي ميدان جي ڪمرشلائزيشن جي روڪٿام.

لاهور بچاءُ تحريڪ جي هڪ حصي طور تي ڪينال بينڪ ترسيع منصوبي سان ٿيڻ واري نقصان جي مقدار کي گهٽ ڪرڻ.

ڪرڻيتا ۽ زلزلي جي جهٽڪي کان بچاءُ جي تعميراتي قانون جي پيهر ترشيق.

شهري-پوليس گڏيل عمل ۾ شرڪت، انساني حقن جي خلاف ورزين ۽ پوليس اصلاحن تي سموري پاڪستان مان تقريبن 1600 پوليس اهلڪارن جي تربيت.

گڏيل سان ۾ ماحولياتي خلاف ورزين سان لاڳاپيل مقدمن ۾ شهري جي ماهراڻي خدمتن کي اعليٰ عدالتن تسليم ڪيو آهي ۽ ان کي (aimicus curiae) "عدالت جو دوست" جي خطاب سان نوازيو آهي.

هدف/مقصد

هڪ آگاهه ۽ باعمل سول سوسائٽي، سٺي حڪمراني، شفافيت ۽ قانون جي حڪمراني جو قيام.

سرڪاري پاليسين جي اثر ۽ انهن تي تحقيق دستاويزي بنائڻ ۽ بحث مباحثو ڪرڻ کي ڦاڙو ڏيڻ.

هڪ موثر ۽ نمائنده مقامي حڪومت جي نظام کي مستحڪم ڪرڻ.

ڪراچي شهر لاءِ هڪ نمائنده ماسٽر پلان/زوننگ پلان جي تياري ۽ انهن تي موثر عملدرآمد.

معاشري ۾ بنيادي انساني حقن جي پابندي.

شهري ڪيئن ڪم ڪري ٿو؟

هڪ رضاڪارانه انتظامي ڪميٽي جنهن کي جنرل باڊي ذريعي هڪ ٻه سال مدي لاءِ چونڊيو ويندو آهي، جيڪو ڪليل ۽ جمهوري اصولن تي انتظامي ڪمن کي انجام ڏئي ٿي. رڪنيت (ميمبرشپ) هر خاص ۽ عام لاءِ ڪليل آهن جيڪي شهري جي هدفن ۽ اغراض ۽ مقصدن ۽ يادداشت (ميمورينڊم) سان متفق آهن.

شهري لاءِ رضاڪارن جي ضرورت آهي

شهري جا مختلف منصوبا هيٺ ڏنل ڇهه ذيلي ڪميٽين جي وساطت سان هلايا وڃن ٿا.

- قانوني معاملا/ڪم
- ميڊيا ۽ ٻاهريان رابطا
- ڌهلڪ وڻن جي وڪاري مهم
- ثقافتي ورثي جو تحفظ ۽ بحالي
- مالي حصول
- هٿيارن کان پاڪ معاشرو

شهري جي ميمبرشپ:

2023ع لاءِ پنهنجي ميمبرشپ جي تجديد ڪرائڻ نه وسارجو. "شهري-سي بي اي" ۾ شرڪت ڪريو ۽ هڪ سٺي شهري طور هن شهر کي صاف رکڻ صحت بخش ۽ ماحول دوست ماڳ بنائڻ لاءِ جدوجهد ڪريو

شهري ۾ شامل ٿي وڃو

هڪ بهتر ماحول بنائڻ لاءِ
مبلغ -/5000 روپيه جي ڪراس چيڪ تحت
(سالانه ميمبرشپ فيس)
نالي: شهري-سي بي اي
پاسپورٽ سائيز فوٽو سان گڏ
هنڌ: R-88 بلاڪ 2 پي اي سي ايڇ ايس ڪراچي-75400
ٽيليفون/فيڪس: 3453-0646-21-92

نالو: ____________________

ٽيليفون (گهر) ____________________

ٽيليفون (آفيس) ____________________

هنڌ: ____________________

پيشو ____________________